

LUNDS
UNIVERSITET

Kinas urbana transformation

**En analys av gentrifieringsprocesser i
konstområdet 798 i Beijing**

Robert Weidacher Hsiung

Institutionen för kulturgeografi
och ekonomisk geografi
SGEK01
VT 2011

Examinator: Guy Baeten
Handledare: Anders Lund Hansen

Innehåll

1 Introduktion	3
1.1 Inledning	3
1.2 Syfte och frågeställning.....	4
1.3 Metod och material	4
1.4 Avgränsning	5
1.5 Disposition	5
2 Teoretiskt ramverk	7
2.1 Neoliberalism i teorin.....	7
2.2 Gentrifiering.....	9
2.2.1 Neil Smith och rent-gap-teorin	9
2.2.2 David Leys konsumtionsteori	10
2.2.3 Nya uttrycksformer	11
2.3 Ungdomens risskål	12
3 Kinas urbana transformation	15
3.1 Kina under Mao Zedong	15
3.2 Det nya Kina – neoliberalism version 2.0.....	16
3.2.1 Interna förändringar	18
3.2.2 Kinas växande integration i världsekonomin	20
3.3 Skapandet av nya samhällsklasser	21
3.3.1 Nya förutsättningar förändrar fastighetsmarknaden	23
4 Fallstudie: Konstområdet 798	25
4.1 Platsbeskrivning – 798	25
4.2 Fabriksområdet 798s pånyttfödelse.....	27
4.3 Gentrifiering.....	28
4.3.1 Kritiska röster.....	30
5 Slutsats och diskussion	32
6 Sammanfattning	38
Referenslista	39

1 Introduktion

1.1 Inledning

Kinas urbana struktur har under de senaste åren förändrats radikalt. För inte länge sedan förknippades landet med fattigdom, nedslitna urbana områden, kommunism och inåtslutenhet. I många avseenden stämmer denna bild fortfarande. Kina har fortfarande en stor andel fattiga och styrs fortfarande av en kommunistisk regim. Däremot har landet öppnats upp allt mer mot omvärlden sedan dåvarande president Deng Xiaoping sådde marknadsliberala reformer under 1980-talet. Vidare har detta resulterat i en häpnadsväckande ekonomisk tillväxt som delvis återinvesteras i uppbyggnaden och restaurerandet av den urbana miljön i landet. Landet har dessutom uppnått en exceptionell position där utländska investerare står på led för att få investera i olika urbana projekt, och precis som i så många västerländska länder innebär dessa projekt byggen av diverse flaggskepp, upprustningar av bostads- och industriområden och naturligtvis skapandet av helt nya urbana rum.

Ett av många intressanta urbana projekt i Kina är det numera nedlagda industriområdet 798 i Beijing, som återskapats som ett forum för modern konst. På endast fem år har platsen omdefinierat hur huvudstaden ser på sitt eget konstnärssamhälle, och hur konstvärlden ser på Kina och Beijing. Möjligheter för konstuttryck är dock inte det enda som har förändrats med 798-området. På lika få år har området genomgått en kraftig gentrifiering, och blivit ett rum i staden för landets nya unga medelklass att umgås och konsumera. Endast i Beijing har den årliga medelinkomsten ökat med 54 % mellan åren 1998 och 2001 (Wang 2004:55), och med nya ekonomiska möjligheter kommer krav på förändringar. Förändringar som bland annat berör det urbana rummets utformning och användningskapacitet. Att uppnå den eftertraktade västerländska livsstilen är idag många unga kinesers yttersta strävan, där det materiella föregår det politiska och till viss del det sociala. Konstområdet 798 har ur just den aspekten kommit att bli ett av Beijings populäraste och modernaste område. Området har blivit en symbol för kreativt tänkande, kritiserande modern konst, hippa restauranger och barer, konsumtion, ungdomlighet och öppenhet. Vidare är 798-området en arena för nya livsstilar i ett land i stor förändring, allt paketerat i en historiskt värdeladdad industrimiljö. Huang Rui¹, en av pionjärerna bakom 798-området, beskriver områdets fysiska form, dess möjligheter och den för kineserna nya urbana kultur som uppstått, med följande ord:

---

¹ Huang Rui var en av organisatörerna bakom the Stars Art Exhibition. Han emigrerade till Japan 1984 och är sedan 1990-talet inte befogad att resa fritt mellan Kina och Japan (Ye i red. Huang 2008:26).

”If you’re a shopper, there will be much to intrigue and delight you. Take a look at both sides of the lanes and see China’s socialist epoch come to life before your eyes. You’ll see genuine German Bauhaus style, Chinese attempts at Bauhaus and the faux avant-garde characteristic of the penurious period of the Cultural Revolution. Add in a bit of wind and rain and the whole thing tears away from its moorings in mundane reality to become an architectural kingdom. [...] Understand it and you’ll understand urban culture” (Huang i red. Huang 2008:9)

1.2 Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att ur en teoretiserande synvinkel översiktligt diskutera Kinas rådande urbana transformation. Vidare ämnas detta göras ur en utgångspunkt med neoliberalism som en pådrivande faktor för den urbana transformationen, och vad för följer detta innebär för skapandet och omformandet av landets urbana rum. Fokus kommer särskilt att ligga på gentrifieringsprocesser, som kommer att diskuteras med hjälp av en fallstudie av konstdistriktet 798 i Beijing. Vidare bör betraktas att uppsatsen är författad som en förberedande uppsats inför en framtida fältstudie på mastersnivå. Uppsatsen syftar även på att försöka urskilja möjliga samband och konsekvenser mellan Kinas urbana transformation, och dess relativt nyetablerade unga urbana medelklass.

För att konkretisera syftet med uppsatsen ämnar jag svara på följande frågeställning:

Går det, utifrån nedan redovisat teoretiskt ramverk, att förklara Kinas urbana transformation och de gentrifieringsprocesser som återspeglas i konstområdet 798?

Vidare frågor kopplade till min huvudfråga är:

I vilka former förekommer gentrifiering i konstdistriktet 798? och; Hur stor – om någon – inverkan har den nyetablerade medelklassen på de urbana förändringarna?

1.3 Metod och material

Uppsatsen utgår inte ifrån någon enskild teori, utan vilar istället på en mer eklektiskt teoretisk grund, en grund som utgör uppsatsens teoretiska ramverk. Vidare kommer uppsatsen att främst baseras på kvantitativ och kvalitativ sekundärdata, och kommer därför att genomföras som en litteraturstudie. Data och information som används i uppsatsen härstammar från redan erkända forskare från den ämnesram uppsatsen rör sig inom – David Harvey, Neil Smith och Wu Fulong för att nämna några. Jag har även kompletterat data och information vad gäller den fallstudie jag genomfört med information från organisationen bakom området – bland annat har jag använt mig av deras officiella hemsida.

Problematiken kring detta val är uppenbar då data och information som återges själv från organisationen kan vara framtagen ur särintressen för att slå slag för deras sak. Jag anser dock att en kombination av ovan val av källor till data och information ger en sund och god grund för vidare analys, och att det närmast är nödvändigt att som grund till uppsatsen använda mig av data och information från en så bred bas som möjligt. Vidare har jag därför även använt mig av publikationer från olika journalister – väl medveten om att publikationer från journalister inte anses vara lika valida som publikationer från erkända forskare och institutioner. Argumentet för att jag har valt att använda mig av dem är att jag anser att deras skildringar av olika personer från medelklassen ger ytterligare en dimension och inblick i ämnet för uppsatsen, samt att det till viss del får agera som substitut till avsaknaden av en egen fältstudie.

Jag hade gärna velat komplettera mina kvantitativa metoder med mera direkta kvalitativa metoder i form av djupintervjuer av personer som rör sig, och lever i, området för min fallstudie. Detta har dessvärre inte varit möjligt inom den tidsram uppsatsen blivit tilldelad, dessutom har bristande kunskaper i det kinesiska språket även inneburit otillräckliga medel för intervjuer.

1.4 Avgränsning

Kina är 9,6 miljoner kvadratkilometer stort och har över 1,3 miljarder invånare (Mårtensson, Nationalencyklopedin). Den geografiska storleken på landet skapar extremt olika regionala förutsättningar för urban utveckling. Starkare utveckling har generellt alltid återfunnits vid världens kustremsor, Kina är inget undantag. Av den anledning har uppsatsen avgränsats till att handla om Kinas östkust, då den mesta och starkaste utvecklingen – hittills – sker i de regionerna. Trots avgränsningen till östkusten är även detta ett alldeles för stort geografiskt område med allt för många regionala skillnader, att hinna kartlägga och analysera inom den tidsram uppsatsen ålagts. Jag kommer därför nedan att analysera Kinas urbana transformation utifrån en fallstudie av ett konstdistrikt i Beijing med namn 798. Målet är att genom detta kunna ge en djupare analys av en av de många urbana förändringsprocesserna som pågår i landet. En fallstudie av ett konstdistrikt i Beijing återspeglar måhända endast en liten del av Kinas totala transformation. I mån av plats och tid, har jag valt ett område i händelsen centrum, då det är dessa processer jag främst är intresserad av att vidare analysera. Samtidigt anser jag att en fallstudie i hjärtat av Kina, huvudstaden Beijing, återspeglar en relativt rättvis bild av de urbana förändringar storstäderna på östkusten upplever idag.

1.5 Disposition

I det introducerande kapitlet presenteras uppsatsens syfte och frågeställning. Därefter följer ett avsnitt med metod och material, med tillhörande diskussion kring just metod- och materialval. Det introducerande kapitlet avslutas sedan med två korta avsnitt om avgränsningar och uppsatsens disposition. Det andra kapitlet

belyser det teoretiska ramverk och tidigare forskning som uppsatsen kommer att basera sig på, likväl som en kort begreppsförklaring. Det tredje kapitlet återger Kinas urbana transformation utifrån ett neoliberalt perspektiv. I kapitel fyra diskuteras konstområdet 798 i Beijing i form av en fallstudie. I kapitlet ges en kort historisk bakgrund, som följs av en diskussion om områdets moderna urbana utformning. Kapitel fem presenterar och diskuterar slutsatserna, och i uppsatsens avslutande kapitel ges en sammanfattning av uppsatsen.

2 Teoretiskt ramverk

2.1 Neoliberalism i teorin

Neoliberalism är mångfacetterad och kontradiktorisk, snarare än enkelformad och konsekvent. Därför, menar He och Wu (2009:283), fungerar neoliberal teori som en användbar grund för att tolka hur politiska och ekonomiska transformationer – globalt som nationellt – påverkar produktionen och reproduktionen av urbana rum. Städerna runt om i världen har idag blivit enorma arenor för marknadskonkurrens och ekonomisk tillväxt, således har de kommit att bli allt viktigare som geografiska mål och institutionella laboratorier för olika neoliberal experiment. Place-marketing, urbana utvecklingsprojekt, och andra former av lokal boosterism är olika exempel på detta. Vidare har den neoliberal urbanismen lett till ett platsskapande som fört med sig drastiska socioekonomiska och rumsliga förändringar i den urbana miljön (Swyngedouw *et al* 2002:205; He & Wu 2009:283).

Enligt teorin finns det ett par faktorer som den neoliberal staten måste tillgodose för att kunna garantera individuella friheter, och gå under benämningen att vara en neoliberal stat. Främst måste staten starkt förespråka privat äganderätt, att lagar följs och tillgodoses, samt tillgodo se en säker marknads- och ägandeposition för institutioner och företag så att dessa kan agera på den fria marknaden. Det lagliga ramverkets roll blir därför att ge spelrum för dessa aktörer, och att se till att lagarna efterföljs vid kontrakt mellan juridiska personer. Både Gough och Harvey understryker vikten av att just detta måste fungera för att den neoliberal staten ska kunna agera smärtfritt. Det juridiska systemet måste försvara kontrakt och individers rätt till fritt agerande och fria valmöjligheter. I vissa fall måste staten därför utnyttja sitt våldsmonopol – det vill säga användandet av rättsväsendet i form av polis och militär – för att se till att dessa friheter efterföljs. I det långa loppet anses detta vara något nödvändigt och fundamentalt. Då även företag och bolag ses som individer i det neoliberal rättsystemet, säkras även deras frihet och tillgång till marknaden. Vidare är privat företagande och entreprenörskap viktiga komponenter för innovation och ökad tillväxt och välfärd inom det neoliberal systemet (Gough 2002:410-412; Harvey 2005:64).

Innovationer betyder i regel att tid och pengar måste läggas på forskning, och utveckling av nya eller redan befintliga produkter och tjänster. För att dessa ska vara lönsamma att genomföra för individer eller företag krävs det en tydlig äganderättspolitik. Utan tydliga äganderätter finns det ingen motivation till investeringar i forskning och utveckling då individen eller företaget inte är garanterad en möjlig ekonomisk vinning, och på så vis stagnerar utvecklingen samhället i stort. Därför är till exempel intellektuella äganderätter skyddade av

patent för att uppmuntra teknologiska innovationer och utveckling. Vidare kommer innovationerna – enligt teorin – att leda till ökad produktivitet som i sin tur resulterar i bättre välfärd hela samhället. Via den ökade produktiviteten kommer positiva nedsippringseffekter att uppstå, dessa kan sedan te sig i form av minskad fattigdom. Men för att detta ska kunna ske måste staten tillgodose en fri marknad (Harvey 2005:64-65).

Tydliga äganderätter och en fri marknad ses alltså som två av de viktigaste faktorerna för att kunna uppnå ekonomisk utveckling och förbättrad välfärd i neoliberal teori. Tydliga äganderätter är även ett av de effektivaste sätten att undvika fenomenet *Allmänningens dilemma*². Vidare skapar även privatiseringen konkurrens mellan företag och individer vilket leder till en effektivare marknad. Samtidigt som individer och företagsfrihet säkras på marknaden i det neoliberal systemet, förväntas individer själva tillgodose sitt eget välmående. Individuell lycka – eller misslycka – på marknaden återspeglas i välfärd, hälsa, utbildning med mera (Harvey 2005:65).

Steget från teori till praktik innebär ofta att problem uppstår och neoliberalismen är inget undantag. Teorin brottas bland annat med flertalet motsägelser. Fri konkurrens, till exempel, leder i många fall till monopol eller oligopol, menar Harvey (2005:67). Detta då starka och expanderande företag tenderar att köpa upp mindre företag för att på så sätt säkra marknaden för den egna produkten eller tjänsten. Rent generellt anser neoliberaler att processen inte är av ondo. Vidare menar de att själva processen är ett steg i effektiviseringen av den fria marknaden. Samtidigt så finns det undantag där inte allt tillåts hamna på den fria marknaden, så kallade *naturliga monopol*. Med det menas av staten subventionerar monopol för företag inom exempelvis postväsendet, järnvägs- eller avloppssystem. Fördelarna med fri konkurrens inom dessa områden är relativt få, och konkurrens skulle istället kunna leda till att statens infrastruktur havererar, och det är just en väl fungerande infrastruktur som är en av de viktigaste faktorerna i neoliberal teori (Harvey 2005:67).

En annan motsägelse är att alla aktörer på marknaden antas ha samma tillgång till information, och att individer därför agerar utifrån ekonomisk rationella mönster. Det är ett antagande som sällan stämmer överrens med verkligheten. Aktörer med en redan bättre information och därav en mer gynnsam maktposition, kan genom den fördelaktiga positionen som detta ger, skapa sig medel för än bättre information och med andra ord öka sin makt och position på marknaden ytterligare (Harvey 2005:68).

Slutligen, och kanske mest intresseväckande, menar Harvey att neoliberalismen även brottas med ett par fundamentala politiska motsägelser. Samtidigt som neoliberalismen starkt förespråkar individualism, talas det ofta om ett slutmål med bättre kollektiv välfärd. Individer ska enligt teorin handla efter

---

² Mer förekommande under det engelska uttrycket *Tragedy of the Commons*. Fenomenet i korthet innebär att en grupp individer ur ett egenvinnande kortsiktigt perspektiv överutnyttjar en allmän resurs till den grad att resursen blir oanvändbar. Ur ett långsiktigt perspektiv försämras därför välfärden för alla.

fria val, något som dock blir direkt motsägelsefullt då individerna enligt teorin helst inte ska välja att ingå i en stark kollektiv organisation som fackförbund eller aktivera sig i politiska partier vars agenda innefattar en stat som intervenerar med marknaden. Vidare skapar detta en stark paradox där intensivt statligt intervenerande och ett styre av eliter och experter styr i en värld där staten i teorin inte skulle vara göra just det den gör, intervenerar (Swyngedouw *et al* 2002:216; Harvey 2005:69).

2.2 Gentrifiering

Gentrifiering uppkom som begrepp för första gången runt 1960-talet i kölvattnet av efterkrigstiden. Med fenomenet menas en social och ekonomisk uppgradering av en äldre bebyggelse. Till en början berörde det mestadels endast bostäder men kom snabbt att innefatta all typ av bebyggelse. Lågstatusbebyggelse i städernas centrum rustas upp och en ny – och oftast ung och välutbildad – kapitalstarkare grupp individer flyttar in i området. Resultatet är att området genomgår en social såväl som ekonomisk transformation. Näromgivningen och miljön anses bli mer attraktiv samt att området ses som finare, renare och säkrare. På så sätt har det före detta nedgångna och förfallna området rustats upp, med den bättre bemedlade gruppen som pådrivare. Ofta blir följden att det i området kommer att ske en filtrering där de grupper som bott i området tidigare inte längre har råd att bo kvar. Medelklassens framfart i sådana områden ses i strävan av att leva nära eller helst i de mest livfulla delarna av innerstaden. Genom en central position i staden har även medelklassen god tillgång till bra kollektivtrafik, samt nära till det kulturella nöjeslivet staden har att erbjuda. Ateljéer och gallerior med modern konst och hipa restauranger och barer är ofta något man ser, och som uppkommer i ett tidigt skede när ett område genomgår en gentrifiering. (Hall 2006:119; Book & Eskilsson 1999:125).

Det finns numera två klassiska teoriskolor inom gentrifiering. Den ena teoriskolan tillhör Neil Smith och dennes rent-gap-teori som förklarar gentrifieringsprocessen utifrån ekonomi- och produktionsbaserade aspekter. Den andra skolan kan ses representera David Ley och hans teori som förklarar processen ur sociokulturella och konsumtionsaspekter. Jag kommer nedan kortfattat återge huvudtanken i de båda teoriskolorna.

2.2.1 Neil Smith och rent-gap-teorin

Neil Smith förklarar med följande ord vad han menar med ett rent-gap:

“the actual capitalized ground rent (land value) of a plot of land given its present use and the potential ground rent that might be gleaned under a ‘higher and better’ use” (Smith 1987:462)

Smith hävdar att hans teori är en central nödvändighet för all teori kring gentrifiering. Vidare menar han att gentrifiering är ett flöde tillbaka till staden. Teorin förklarar gentrifieringsprocessen via flödet av kapital och produktion i det urbana rummet. Ett nytt boendeideal uppstod när medelklassen flyttade från städerna och dess problem med bland annat hög kriminalitet och sämre boendevillkor, till förorterna. Detta fenomen ledde till att lägenheter och lokaler i innerstäderna i stort övergavs, vilket i sin tur innebar att markpriserna i innerstäderna sjönk då det inte fanns någon efterfrågan. Smith menar vidare att när skillnaden i värdet blir tillräckligt stort mellan områdena, kommer hyresvärdar och entreprenörer att visa ett allt större intresse för fastigheter och markegendom i innerstäderna igen. Lägenheter eller hela fastigheter har sjunkit så mycket i värde att de kan erhållas för låga summor. Dessa renoveras sedan och blir på så sätt återigen attraktiva, och genererar vid försäljning till nya hyresgäster en stor vinst. Gentrifiering har skett genom en hyresskillnad där individer utnyttjat den stora skillnaden i aktuellt befintligt värde och möjligt framtida värde. Smith menar även att gentrifieringsprocessen pågått parallellt med en ökning av antalet hemlösa, arbetslösa, invandrare och ensamstående kvinnor i innerstäderna. Något som lett till en konflikt om det urbana rummet. Vidare menar han att gentrifiering är ett steg i medelklassens försök till att återta innerstäderna, att ta revansch på de samhällsgrupperna som försöker stjäla innerstäderna från dem (Smith & Williams 1987:377-378; Slater 2002; Book & Eskilsson 1999:127).

Smith har dock fått utstå en hel del kritik för sin teori. Bland annat har han fått kritik för att han inte tar upp individerna bakom gentrifieringen, det vill säga de människor som står bakom kapitalet som trots allt behövs för att kunna inleda en gentrifiering. Kritiken belyser ofta att olika individer har olika uppfattningar om var i staden de vill bo. Vidare har han även fått kritik mot att det finns en viss problematik med användandet av teorin i empirisk forskning. Teorin har visat sig vara svår att applicera på andra städer och områden i världen där gentrifieringsprocessen genomgått, men där de element Smith tar upp inte har funnits (Slater 2002).

2.2.2 David Leys konsumtionsteori

I den andra teoriskolan är som ovan nämnt David Ley frontfigur. Han har som åsikt att det är viktigare att förstå vad som styr individerna bakom gentrifieringsprocessen för att förstå processen i sig. Ley och dennes sympatisörer, menar att de är medvetna om att det måste finnas en "mogen" egendom för en gentrifiering, men att det framförallt behövs människor som är villiga att genomföra processen. Ley förklarar gentrifieringen utifrån ett par olika orsaker. Han tar bland annat upp demografiska orsaker som ett skäl till att en gentrifiering sker. Efterkrigstidens babyboom i Europa ledde till en explosionsartad ökning av de flesta västerländska städernas befolkning, vilket givetvis ställde högre krav på fler bostäder. Utöver detta började nya familjestrukturer formas. Allt fler kvinnor började komma ut i arbetslivet och

hushåll med ensamstående blev vanligare, som ett led i att giftermålen sköts upp. Detta gav upphov till ett ökat behov av framförallt singelbostäder. Till detta uppstod även en mer konsumtions- och nöjesinriktad livsstil bland medelklassen. Alla dessa faktorer medförde att bostäder och fastigheter i de centrala delarna av städerna blev mycket eftertraktade. Kulturella, sociala och identitetssökande orsaker spelar en kritisk roll i att förstå gentrifieringsprocessen, menar Ley. Den nya medelklassen såg en ny livsstil i konsumtionen; att vara nära barer, restauranger och moderna designbutiker. Att vara en del av denna nya urbana livsstil var eftertraktat, och verktygen för att uppnå den fanns i innerstäderna (Ley 1986:522-525, 527, 531).

2.2.3 Nya uttrycksformer

Under en konferens i Barcelona 2008 om konst och gentrifiering argumenterade Smith för att den gentrifiering vi idag ser runt om i världen egentligen är en enorm global ”omklassifiering” av världens städer. Allt fler stadskärnor genomgår en förändring av den urbana strukturen, med följd att det sker ett skifte i vem och vilka som har tillgång till de centrala urbana områdena. Vidare menade Smith att gentrifieringen ter sig i tre former. För det första är gentrifieringen numera generaliserad. Vidare har generaliseringen skett både vertikalt såväl som horisontellt. Med den vertikala generaliseringen menar Smith att det tidigare under 1960-talet endast förekom en ”naturlig” och långsam gentrifiering i de få globala storstäder som då fanns, som till exempel New York, Paris eller London. Idag däremot menar han att gentrifieringen går att återfinna i städer av alla storlekar – små som stora. Vidare påpekade han att orsaken till detta ligger i nya former av regional planering och desperata försök att kämpa på den globala marknaden. Den horisontella generaliseringen är att gentrifieringen går att finna överallt i världen och inte endast i Västvärlden. För det andra menar han att gentrifieringen idag är systematisk. Han påpekar att det inte längre endast är bostadsmarknaden, utan att det sedan 1980-talet är ett mer systematiskt maktövertagande av de urbana rummen. Allt större renoveringar och upprustningar görs i det urbana landskapet och statens makt vid förändringarna är allt tydligare. Städerna har blivit sociala konsumtionscentra, och Smith liknar det hela vid en fritids- och nöjesekonomi. Han är dock snabb med att påpeka att bostadsmarknaden fortfarande har en stark närvaro i gentrifieringen. Den sista formen av gentrifieringen som idag enligt Smith syns är i form av att den är planerad, detta är även den vanligaste förekommande formen av gentrifiering enligt Smith. Han menar att gentrifiering inte endast är något som sker av sig självt längre utan att stater aktivt går in och planerar stora urbana projekt – som exempel Potsdamer Platz i Berlin och Guggenheimmuseet i Bilbao (Smith 2008; Smith 2002:441).

Under samma konferens diskuterar Smith sambanden mellan konst och gentrifiering. Han väljer att ta upp flera olika fall där konstgallerier och museum har fungerat som en katalysator för gentrifiering. Bland annat nämner han New

York-området Lower Eastside där ungefär 85 mindre och informella konstgallerier under 1990-talet var en stor bidragande faktor till att olika parker, kaféer och restauranger tillkom. I led med sin rent-gap-teori menar han att den globala konstmarknaden och framförallt konstscenen har en stark bidragande faktor för gentrifieringsprojekt inom stadsplanering och som motorer för kapitalansamling;

“The art market and the real-estate market are total partners in profit, if unevenly so, [...]. High art and high capital has always joined at the hip.”
(Smith 2008)

Vidare menar han att detta tydligt går att finna i fallet Guggenheimmuseet i Bilbao, där fastighetspriserna steg med 104 % under 1997 och 2002 (Smith 2008).

Gentrifiering kan alltså dels ta form som en långsam ”naturlig” utvecklingsprocess. Där gamla områden som börjar bli så pass slitna rustas upp i ett sakta tempo, och där ett möjligt resultat kan bli att ett aktivare kulturliv uppstår i och kring området, då dess image förbättrats. Men som Smith även påpekar är denna form av gentrifiering allt ovanligare idag. Vanligare är att gentrifieringen är styrd ovanifrån, det kan vara statlig nivå eller också enskilda organisationer. Med andra ord beslutar staten att ett visst område ska renoveras eller byggas om från grunden. Ett sådant beslut kan bli rent ekonomiskt gynnsamt för stadens beslutfattare och därför manas gentrifieringsprocesserna på, då resultatet bland annat skulle innebära en höjd inkomst i form av högre hyror och skatter och även diverse intäkter på det kulturliv som uppkommer i samband med upprustningen av bebyggelse. Det är idag allt fler än bara Smith som väljer att kritisera den planerade formen av gentrifiering. Bland annat har Henrik Gutzen Larsen och Anders Lund Hansen uppmärksammat problematiken kring planerad gentrifiering i sin artikel *Gentle gentrification? Urban renewal policies and socio-economic transformations in Copenhagen* (2007). Där den svaga människan, ekonomiskt såväl som socialt, helt enkelt får finna sig i att hon inte passar in i den framtida bilden för området och därför blir tvungen att flytta (2007:4-6, 25-26).

2.3 Ungdomens risskål

Kinas urbana scen är idag fullspäckad med olika mode- och designbutiker. Framförallt unga kvinnor strövar stolta runt på städernas gator och insuper den nya konsumtionsvågen. Högtidligt motsätter de sig den ideologi och bild av den unga kvinnan som fanns under Mao Zedongs tid. De har bestämt sig för att rida på reformvågen, och skörda dess belöningar i form av pengar och nöje så länge deras ungdom finns kvar. Under en kort tid har bilden av ungdomlighet i Kina förändrats radikalt. Från att ha varit en symbol för permanent socialistisk revolution, till att vara en symbol för nöjeskonsumtion i en marknadsekonomi (Zhang 2000:106).

Zhang Zhen menar att det finns två mantran som bäst återspeglar dagens Kina; *xiahai*, ”att kasta sig i havet”, som innebär att man beger sig in i den riskfyllda affärsvärlden, samt *yu shijie jiegui*, ”att koppla fast tåget på världens räls” (Zhang 2000:93). Det är mantran som – enligt Zhang – är goda metaforer för Kinas strävan och önskan att ”hoppa på det (sista) tåget”. Att övervinna det ekonomiska gap som finns mellan landet och först och främst Västvärlden, och därmed slutligen uppnå en hög global och modern standard. En strävan som har sin härkomst i Kinas socialistiska tid, där stadsbor arbetade med lågbetalda jobb tilldelade dem via ett program vida känt som *Tie fanwan* – Järnrisskålen³. Järnrisskålen skulle symbolisera den vision om en spartansk och egalitär socialistisk livsstil som Mao Zedong lade grunden till under 1950-talet, men istället kom Järnrisskålen att bli en ikon för fattigdom och en representant för den tidens politiska och sociala tumult (Zhang 2000:93-94).

Med ankomsten av marknadsekonomi och nya sociala strukturer, kom Järnrisskålen att förlora sin symboliska makt, i dess ställe har sedan början av 1990-talet en ny skål tagit dess plats, *Qingchunfan* – Ungdomens risskål⁴. Ungdomens risskål refererar till en urban trend där en rad mer eller mindre nya högavlönade yrken öppnats upp för nästan uteslutande unga kvinnor. Det är något som är extra tydligt inom serviceyrkena – exempel på vanligt förekommande yrken är sekreterare, butiksbiträden, olika roller inom public relations och marknadsföring, och diverse modelljobb. De unga kvinnorna är noga utvalda för sin skönhet ur en stor ansökningspool, och deras arbetsuppgifter sträcker sig långt utöver själva serviceyrket, de är där som levande symboler för en fräsch och modern ny kinesisk urban livsstil (Zhang 2000:95, 97-98). Fenomenet symboliserar även en formation av ny urban masskultur centrerad till ett antal urbana rum så som barer och restauranger, nattklubbar, modeaffärer, köpcentrum, lyxhotell med flera (Zhang 2000:95).

I sin bok ”*När tusen eldar slickar himlen – Kinas väg mot framtiden*” (2007) skildrar Ola Wong en ung medelklasskvinnas vardag som återspeglar fenomenet Ungdomens risskål. Kvinnan är en så kallad *yueguangzu*. Ordet betyder bokstavligen ”barskrpad varje månad” och hänvisar till att inkomsten snabbt spenderas på smink, skor, kläder och diverse varor av västerländska märken. Just den unga kvinnan Wong följer lägger uppemot hälften av sin månadslön på shopping (Wong 2007:182), något som inte är ovanligt. För henne är shoppingen livsmålet, hon har inga planer på att gifta sig och skaffa barn. Hon har ett bra arbete och en examen i internationell handel kompletterad med en tvåårig designutbildning från Manchester, England (Wong 2007:183-185).

Ungdomens risskål kommer dock inte utan konsekvenser. Zhang understryker att många unga individer i det kinesiska samhället idag väljer att dröja sig kvar i sin ungdomlighet. Exempelvis väljer många att skjuta på äktenskap och därmed barnafödandet till följd av att de vill njuta av och kapitalisera sin ungdomlighet till

---

³ Direkt översättning av det engelska begreppet ”The Iron Rice Bowl”.

⁴ Egen översättning av det engelska begreppet ”The Rice Bowl of Youth”

sitt yttersta. Som ett resultat av detta utmanas den normativa familjestrukturen, och landet kan komma att få stora demografiska framtida problem (Zhang 2000:95). En ytterligare konsekvens av fenomenet – men inte endast på grund av – är det plötsligt aggressiva och hänsynslösa utplånandet av hundratals år gamla arkitekтуella landmärken och bostadsområden i förmån för ny bilvänlig infrastruktur, tunnelbanor och kommersiella centrum (Zhang 2000:95).

En annan intressant faktor vad gäller Ungdomens risskål är att fenomenet kommer hand i hand med skapandet av en kinesisk medelklass. I en undersökning från 2005 intervjuade Wang 216 personer ur medelklassen i Beijing och Shanghai, där de tillfrågade bland annat fick besvara frågan om de ansåg sig tillhöra medelklassen och vad som var avgörande faktorer för att en person skulle kunna klassificeras som medelklass. Endast 36 % ansåg sig tillhöra medelklassen, 37 % tyckte inte de kvalificerade att tillhöra medelklassen och de slutliga 27 % svarade vet ej. Majoriteten ansåg att inkomsten var den avgörande faktorn till huruvida någon tillhörde medelklassen eller inte. Framförallt den ekonomiska förmågan att köpa materiella föremål som till exempel eget hus eller bil avgjorde. Intressant att tillägga är att trots att 92 % av de som deltog i undersökningen hade en gymnasieutbildning eller högre ansågs nivån på utbildningen inte vara av någon större vikt. (Wang 2008:61-63). I undersökningen framgick det även att de yngre (22-29 år) generellt inte ansåg sig tillhöra medelklassen i jämförelse med de äldre (30-50 år), något som möjligen visar på en ständig ekonomisk utveckling i landet. Det är framförallt denna yngre grupp människor – som endast upplevt ett Kina i ekonomisk framfart och som bara ser positivt på framtiden – som allt mer kräver och skapar en variant på västerländska urbana, kreativa livsstilar (Wang 2008:63).

3 Kinas urbana transformation

3.1 Kina under Mao Zedong

För att mer djupgående kunna förstå och analysera den urbana transformationen i Kina genomgår utifrån möjliga neoliberala påverkningar, är det viktigt att förstå och diskutera de grundpelare och ideal i samhällssystemet i Kina tidigare baserat på och i stor utsträckning fortfarande stödjer sig på – ideal som skapades under Mao Zedongs tid vid makten.

Redan sedan Folkrepubliken Kinas grundande 1949 har debatter över hur landets ekonomi ska utformas och styras varit en av de centrala frågorna i kinesisk politik. Det Kinesiska Kommunistpartiet (KKP) var fullt beslutat med att omvandla Kina till en socialistisk stat. En stat där ekonomisk utveckling inte skulle ske via privat ägande och en liberal marknad utan statligt ägande och noggrann planering. Egalitär utveckling, självtillit och självupppoffring skulle vara grundpelarna i det nya samhället (Watson i red. Mackerras *et al* 2001:21).

Ett allt mer intensivt Kalla kriget ledde till ett större beroende av Sovjetunionen och ett skifte mot planekonomi. Kollektivisering och den första femårsplanen drevs på efter modell av just Sovjetunionen. Vid 1950-talets mitt hade den liberala marknaden och privat företagsamhet helt förlorat sin roll i den industriella delen av den kinesiska ekonomin. I dess ställe fanns en stat vars monopol styrde de ekonomiska aktiviteterna i landet. Den industriella produktionen ökade stadigt och på landsbygden introducerades kooperativ, vars syfte var att effektivisera den rurala sektorn, men även fortsatt minska privat ägandeskap och på så sätt göra jordbruksproduktionen mer kontrollerbar utifrån statliga behov (Watson i red. Mackerras *et al* 2001:21-22).

Mao Zedong menade att det fanns stora vinster att hämta i en storskalig folklig kollektivism. Något som efter en del debatterande ledde fram till *Det stora språnget framåt* 1958. Kollektiven i de rurala områdena omvandlades till storkommuner och inom industrin decentraliserades de bestämmande organen. 1962 avvecklades rörelsen officiellt ur en kombination av dåliga skördar, ineffektiva investeringar och ett avslutat samarbete med Sovjetunionen. Resultatet blev att över 30 miljoner kineser omkom och en statsekonomi i kris.⁵ Efter detta misslyckande drog sig Mao Zedong tillbaka från politikens centrum och Deng Xiaoping och Lui Shaoqi tog över, och en mer liberal ekonomi kunde redan beskådas. Storleken på folkkommunerna skars ner till betydligt mindre enheter och kraft lades på att centralisera makten över ekonomin igen. Samtidigt som dessa åtgärder sakteligen reparerade landets ekonomi, gav de likväl nytt bränsle åt

---

⁵ Medianen på de som dog i Kina före 1957 låg på 17,6 år. 1963, ett år efter Det stora språnget framåt låg medianen på endast 9,7 år (Spence 1999:553). Siffrorna talar ett tydligt språk – en redan låg levnadsstandard blev än lägre, och offren för Det stora språnget framåt var landets unga.

partiets inre politiska åsiktsskiljaktighet som senare skulle komma att urarta i *Kulturrevolutionen*. Revolutionen försatte landet återigen i ett läge med instabil ekonomi och inte förrän Mao Zedongs död och arresterandet av *De fyras gäng*⁶ 1976 började ekonomin åter stabiliseras. Deng Xiaoping tog åter över som landets ledare och genomförde omgående ekonomiska reformer och moderniseringar som utan tvekan öppnat upp landet för den möjliga neoliberalisering vi idag bevittnar av den kinesiska ekonomin (Watson i red. Mackerras *et al* 2001:22-23).

3.2 Det nya Kina – neoliberalism version 2.0

He och Wu menar i sin studie "*China's emerging neoliberal urbanism: perspectives from urban redevelopment*" (2009) att den neoliberal transformation som förr skett i de västerländska städerna, idag sker i Kina. Driven av en decentralisering av skattepolitiken och en ekonomisk globalisering (2009:286). Den urban utveckling i Kina följer således en mix av marknadslogik och logiken i en stark centralmakt. Detta ges bland annat uttryck i hur den nuvarande boendereformen är utformad, där många husägare är berättigade rätten till att utnyttja huset de bor i, men där de inte har någon faktiskt juridiskt äganderätt till själva fastigheten (He & Wu 2009:296). Bostadsmarknaden är på så sätt fri, om man bortser från att staten äger stora delar av fastigheterna eller den mark fastigheten är placerad på. He och Wu menar att Kinas neoliberal urbanism optimerar marknadsoperationer samtidigt som de maximerar den statsledda välståndssackumuleringen (He & Wu 2009:296). För en stat som Kina blir därför balansgången mellan dessa två olika mål skör, och centralstaten kan inte alltid assistera och godkänna radikal urban utveckling utan att tänka sig noga för. Detta då de samtidigt måste tillgodose och upprätthålla den sociala konsensusen och stabiliteten. När sociala konflikter kan tänkas uppstå ur krockar mellan neoliberal metoder och den gamla kommunistiska ideologin kan centralmakten temporärt gå in och undanmanövrera fokus från tillväxt-först-strategin. Är olika neoliberal metoder inte hotade av socialt ifrågasättande fortlöper de som inget hänt. (He & Wu 2009:297). Detta har, menar He och Wu, skapat en utvecklingssituation med en inbördes kamp på och mellan olika nivåer av styre:

"Basically, it is a battle between the central government, which aim to regulate land markets toward rational development, and local governments, especially district governments and individual government officers, who pursue aggressive development through deregulation and removing supply-side constraints. At the national level, the state attempts to implement prudential market-oriented reforms based on trial and error experiments. However at the local level, the state is parallel to its western counterparts, which seek short-term returns and visible achievements through

---

⁶ En grupp på fyra närostående personer till Mao Zedong som officiellt dömdes för att ha varit ledarna bakom genomförandet av Kulturrevolutionen (Spencer 1999:A53).

implementing the creative destruction of institutional arrangements and extracting value from urban redevelopment” (He & Wu 2009:295)

Kinas neoliberal urbanisering är en topp-till-botten-process. Där centralstaten inleder processen i form av neoliberal reformer som sedan de lokala kommunerna följer upp. Detta däremot menar He och Wu har medfört att neoliberal urbanisering inte på något sätt är mindre attraktiv på lokal nivå, det kan till och med vara så att det är mer attraktiv på lokal nivå än statlig, vilket kan ses i citatet ovan (He & Wu 2009:297).

Efter de centralstyrda marknadsorienterade reformerna under 1990-talet vilka startade den neoliberal urbaniseringen har styrandet över kapital och resurser decentraliserats. När centralstaten möter problem, vilket den gjorde under 1990-talet, när fastighetsmarknaden blev överhettad och social oro uppstod. Går staten däremot åter in som den centralmakt den är och reglerar marknaden för att sänka takten på den neoliberal urbaniseringen och på så vis kväva den sociala oron. Åter igen – och antagligen många gånger till framöver – var centralstaten tvungen att möta det motsägelsefulla kravet att både upprätthålla sin dominanta auktoritet och sociala konsensus, likväl som de måste – och har som mål att – säkra förutsättningarna som behövs för en god kapitalackumulation (He och Wu 2009:297-298).

He och Wus studie pekar på en kinesisk neoliberal utvecklingsprocess som är starkt regionaliserad. En utveckling som legitimerar tillväxt-först-strategier och som förespråkar omfattande urbana utvecklingsprojekt – så som vitaliserings- och gentrifieringsprojekt. Vidare är projekten karakteriserade av ökande marknadsoperationer och privata investeringar, likväl som konstant statlig intervention. He och Wu argumenterar för att den neoliberal urbaniseringen är sammanlänkad i ett multiskalärt system av politiskt-ekonomiska transformationer unika för den nationella och regionala kontexten (He och Wu 2009:299).

Det politiska och ekonomiska skifte som idag sker i Kina är alltså ett resultat av nedmonteringen av statens hårda maktkontrollerande system. Däremot – varnar He och Wu – att det är alldeles för simplistiskt att tolka de ekonomiska reformerna som en total återgång av centralmaktens kontroll över det ekonomiska och sociala livet i Kina. Centralmakten övergav förvisso till viss del makten att styra fördelningen av produktionsmedel, kapital och land till de lokala myndigheterna. Men likväl stärkte de samtidigt sin reglerande makt över de lokala myndigheterna, och behöll på så sätt fortfarande den yttersta makten (He & Wu 2009:286). Likafullt har de lokala myndigheterna nu fått erhålla en position med mer betydande makt vid planerandet och utvecklandet av det lokala urbana landskapet. De lokala myndigheternas roll har ändrats från att endast vara ett för centralstaten kompletterande stöd, till en mer aktiv roll där de kan planera sin egen lokala utvecklingsstrategi, ändock under vissa restriktioner. De kan idag med andra ord genom ett spektrum av olika metoder mobilisera sina resurser på ett mer effektivt sätt för att locka investerare till platsen (He & Wu 2009:286).

Med ett ökande lokalt beslutstagande stimulerades även motivationen till att göra vinster genom urban utveckling. Detta leder vidare till en situation med större konkurrens om mellan olika distrikt, och de lokala myndigheterna är tvungna att öka inkomsterna genom alla möjliga tillgängliga medel, många gånger genom skapandet av urbana rum. På sina platser i Kina kunde markrelaterade inkomster stå för 60 % av de totala skatteintäkterna (He & Wu 2009:288). Fastighetsreformen är därför ytterligare en viktig del i det neoliberal skiftet, enligt He och Wu. Fram till slutet av 1980-talet var det genomsnittliga boendetillståndet i städerna bedrövligt. Ett resultat av dålig finansiering och avsaknaden av långsiktigt underhåll, restaurering och utveckling. Att öka tydligheten i äganderätten till bostaden var ett av de viktigaste målen i reformen (He & Wu 2009:288-289).

3.2.1 Interna förändringar

Huruvida Deng Xiaoping var en kapitalist i hemlighet som Mao Zedong anklagade honom för att vara under Kulturrevolutionen, eller om han genomförde de ekonomiska reformerna i ett desperat försök att få Kina på fötterna igen spelar mindre roll. Det som dock är säkert är att reformerna kom att förändra Kina totalt och är grunden till den neoliberalt influerade transformation landet genomgår idag. He och Wu påpekar att de ekonomiska reformerna omformat det kinesiska urbana landskapet, och som beslutat har en ny urbaniseringsvåg sköljt över landet (He & Wu 2009:284).

Att viss nivå av orättvis utveckling skulle kunna uppstå, var något Deng Xiaoping var beredd att offra för att kunna uppnå ett samhälle som värnar om alla dess invånare på längre sikt. Fokus för reformerna låg på fyra områden: jordbruket; industri; utbildning; samt forskning och försvar. Dessa huvudinriktningar kom att kallas för "*De fyra moderniseringarna*" och ämnade att skapa marknadskrafter inom Kinas gränser. Marknadskonkurrens mellan statligt ägda företag och lokala företag skulle förespråkas, och därigenom skapa en situation som uppmanade till innovation och tillväxt. Den största skillnaden gentemot tiden under Mao Zedong kom att bli förändringen i den politisk-ekonomiska strukturen. När kommuner mer fritt fick agera utan invändningar och utvecklingsorder från Beijingregimen, kunde kommunerna lättare och snabbare anpassa utvecklingsplaner efter lokala förutsättningar. För det första skulle det skapas nya incitament på lokal och regional nivå för att öka effektiviseringen och produktionen av varor och tjänster. För det andra skulle trycket och förväntningarna på utvecklingsprojekt förflyttas från centralmakten till kommunernas lokalstyren. Ett steg i detta var att decentralisera skattepolitiken. En direkt konsekvens av detta var att en större proportion av skatteintäkterna hamnade under lokal kontroll. De lokala myndigheterna fick således bättre ekonomiska tillgångar för att arrangera investeringar för att främja framförallt lokal tillväxt (Harvey 2005:120). Vidare menar He och Wu att skattereformer av denna art skapar en finansiell stimulation för den lokala myndigheten och stärker

deras intresse att maximera inkomsterna. Detta då den möjliga vinsten ur en investering återfaller de lokala myndigheterna, som sedan kan använda denna för vidare investeringar och inte att vinsten endast tillfaller centralstaten (He & Wu 2009:285-286). Förändringen liknar den vid David Harveys entreprenörstad. I ”*From managerialism to entrepreneurialism: the transformation in urban governance in late capitalism*” (1989) argumenterar han att uppkomsten av entreprenörstaden var ett skifte från ett ledarskap – managerialism – som höll i fördelningen av resurserna, till ett entreprenörskap, vilken uppmuntrar användandet av privat kapital i urban utveckling.

De statsägda företagen var sålunda länge stöttepelarna i statens metod att kontrollera ekonomin. Välfärdsprogram var integrerade i alla sektorer men mycket ojämna. Värst hade de rurala områdena, som dessutom hölls borta från urbana populationer genom olika migrationsrestriktioner. Restriktionerna var tänkta att reducera massmigration in till de urbana områdena. Arbets säkerheten och de sociala fördelarna som de statsägda företagen ändå försåg sina arbetare med, medförde att befolkningen hölls i schakt (Harvey 2005:125).

Med reformerna försvann även kommunsystemet i förmån för ett individuellt och personligt ansvarssystem. Inom jordbruket gavs varje bonde rätten att bruka statlig mark. De fick sälja överskottet av sin produktion – efter att ha uppnått de kommunala produktionsmålen – på en fri marknad istället för att sälja varorna till ett statligt kontrollerat pris. Bönderna kunde förvisso fortfarande inte officiellt äga marken de brukade men fick arrendera marken under kontrakt per hundra år. Därmed ökade incitamenten till att investera i hyrd arbetskraft och maskiner för att öka produktiviteten, för att sedan sälja varorna på en privatiserad marknad. Resultatet kom snabbt, 14 % årlig tillväxt noterades mellan åren 1978 och 1984. Efter 1995 har dock den rurala produktionen och tillväxten minskat markant i relation till den urbana. 1985 låg den urbana genomsnittslönen på cirka 80 US dollar om året, 2004 var genomsnittslönen uppe i 1000 US dollar. Samma årtal var siffrorna för genomsnittslönen i rurala områden 50 US dollar respektive 300 US dollar om året (Harvey 2005:125-126). De statliga företagen decentraliserades och en friare marknadskonkurrens började uppstå. En fullt privat sektor var endast tillåten i småskalig produktion, handel och service – men trots allt tillåten. Den statliga banken expanderade under 1980-talet och försåg de statsägda företagen, stads- och byföretagen och likväl den privata sektorn med finansiella medel. Stads- och byföretagen alstrade finansiella medel via den numera ”fria” rurala sektorn samtidigt som den i sin tur försåg de statsägda företagen med en marknad – skördemaskiner och redskap med mera. Utländska investeringar integrerades i både statsägda företag och de lokala stads- och byföretagen. Ju mer marknaden utvecklades desto större steg tog landet mot en ekonomi med neoliberal struktur (Harvey 2005:126).

Det kan diskuteras om huruvida Kinas transformation kan kategoriseras in under neoliberal teori eller inte, men en sak är flera forskare gemensamma om, och det är att landet valt en egen väg, som ändå går under begrepp i stil med ”Neoliberalism med kinesiska karaktäristika” eller ”privatisering med kinesiska

darg” – vilket innebär en utveckling där staten kontrollerar och manipulerar marknaden (Harvey 2005:122). Kinas vägval har som bekant resulterat i en enorm tillväxt – en medeltillväxt på tio procent per år – och ökad social och ekonomisk välfärd under de senaste 20 åren. Det får inte glömmas att utvecklingen inte kommit kostnadsfritt, landet dras idag med enorma utsläpp och storskalig miljöförstöring och social orättvisa som led i ökande ekonomiska klyfter mellan samhällsskikten (Harvey 2005:122).

David Harvey menar att det är svårt att se de små avgörande faktorerna som bidragit till landets neoliberal transformation då KKP vant maskerar diverse maktkamper inom partiet samtidigt som de är fullt eniga med att behålla partiets singulära och unika maktposition i landet. Det som kan säkerställas någorlunda är att varje steg i utvecklingen säkerligen diskuteras i partikongresserna, och att etablerandet och framväxten av en kapitalistisk medelklass, om än med kinesiska drag, noga övervägts tillåtas och under ständig bevakning. Reformerna skulle även, utöver att skapa massvälfärd för folket och förbättra landets teknologiska kapaciteter, skapa en enighet så att möjliga externa hot lättare kunde avvärjas. Något paradoxalt ska alltså utvecklingen motverka formationen av en klassisk kapitalistisk klass inom landet samtidigt som konsumtionen förespråkas. Detta har dock medfört en situation där KKP lättare kan kontrollera och styra utvecklingen. Staten tillåter nämligen inte finansiella förmedlingar förutom de som går via statliga banker, något som medför att staten berövar den kapitalistiska klassen dess främsta vapen – fri kontroll över kapitalet (Harvey 2005:122-123).

3.2.2 Kinas växande integration i världsekonomin

Kinas externa relationer har förändrats en hel del över åren. Under 1980-talet var Kina mest förknippat med lågteknologisk industri och billiga textil- och plastvaror. Mao Zedongs politik hade dock medfört att Kina var självförsörjande vad gäller el och många råmaterial – exempelvis är landet en av världens största bomullsexportörer (Harvey 2005:137). Landet behövde heller inte importera eller investera i maskiner och avancerad teknologi för att kunna konkurrera på världsmarknaden, istället utnyttjades den enorma resursen på billig arbetskraft. Framförallt arbetskraftsfördelen medförde att Kina snabbt kunde klättra på produktionsstegen och börja konkurrera med andra medel- och högteknologiska producenter av exempelvis elektronik (Harvey 2005:137-138).

Landets allt mer påtagliga integration i världsekonomin kan även ses i antalet utländska direktinvesteringar. Våg efter våg av dessa har sköljt över Kina, allt från världskända företag som McDonalds och Nike till mindre företag som producerar exempelvis avancerade datachip. 1978 bestod cirka sju procent Kinas BNP av utländska direktinvesteringar, i början av 1990-talet motsvarade denna siffra cirka 40 %, och har stannat på den procentandelen sedan dess (Harvey 2005:135). Även öppnandet av Kina för utländska direktinvesteringar har inverkat på det neoliberal skiftet inom Kina – vidare bör dock tilläggas att öppnandet av Kina gentemot världen inledningsvis och mer eller mindre fortfarande är under strikt

statlig översikt, exempelvis tilläts till en början endast fyra regioner längs östkusten acceptera de utländska direktinvesteringarna (Harvey 2005:120-121). I mitten av 1990-talet förstod emellertid omvärlden att Kinas interna marknad skulle komma att bli enormt eftertraktad tack vare dess enorma marknadskapacitet. Trots att den interna marknaden då endast beräknades motsvara tio procent av landets befolkning – det vill säga de individer med tillräckligt god köpkraft – innebar procentandelen trots allt en enorm marknad. Tio procent av över en miljard människor är större andel individer än många västerländska länders totala befolkningar! Kampen om att vara först med att tillgodose marknaden med mobiltelefoner, DVD-filmer, bilar och TV-apparater är i full gång. Personbilsproduktionen ökade med runt 30 000 fordon i månaden från 1993 till 2001 – från 20 000 per månad till 50 000 per månad. Än mer anmärkningsvärt är att den månadliga produktion uppmättes till nära 250 000 fordon år 2004, en produktionstakt som fortfarande pekar rakt uppåt. 1996 fanns det endast 170 000 personbilar i Beijing, 2008 beräknades de vara ofattbara 3,3 miljoner (Harvey 2005:137; Mårtensson, Nationalencyklopedin 2008).

3.3 Skapandet av nya samhällsklasser

Som redan nämnts ovan är Kina idag en av världens snabbaste växande ekonomier. Det generellt sett bättre ekonomiska läget i landet har resulterat i att ett allt större medelklasskikt sakta vuxit fram. Bara i Beijing ökade invånarna sin årliga medelinkomst med 54 % mellan åren 1998 och 2001 (Wang 2004:55). Utvecklingen kommer dock inte utan negativa konsekvenser. Landet uppvisar just nu även ett oroandeväckande snabbväxande gap mellan olika samhällsskikt. Alla de fördelar den ekonomiska tillväxten skapat, alstras och återspeglas främst inom de urbana områdena. David Harvey jämför skillnaden mellan samhällsgrupperna med utvecklingen i några av Afrikas fattigaste nationer:

”In the past five years, the income divided between the urban rich and the rural poor has widened so sharply that some studies now compare China’s social cleavage unfavorably with Africa’s poorest nations” (Harvey 2005:143)

Enligt ginikoefficienten – vilken mäter sociala ojämnheter – har Kina gått från att vara ett av världens redan fattigare länder och mest egalitära samhälle till att bli ett land med kronisk ojämnhet, och allt detta inom loppet av två decennier (Harvey 2005:143-144). Gapet mellan olika samhällskikt och framförallt den urbana delen av befolkningen kontra den rurala har ökat markant. Medan urbana invånare kör BMW- och Mercedesbilar, är en rural invånare glad om kött kan serveras en gång i veckan. De absolut största skillnaderna mellan urbana och rurala områden kan ses på nationell nivå där regioner ställs gentemot varandra. Kinas östra kustremsa och storstadsregionerna i sydost är enorma

utvecklingscentrum medan inre Kina, och i synnerhet västra Kina, knappt märker av landets enorma tillväxt (Harvey 2005:144).

Enligt Harvey så är en växande social ojämnlighet ett bevis på att olika klassmakter håller på att omdefinieras. Utvecklingen har medfört att klyftor i samhället börjat uppstå och framförallt blivit betydligt mer tydliga. Fattigdomen intensifieras hos de som hamnar på utvecklingens bakgård trots årliga nationella tillväxtprocent på runt tio procent (Harvey 2005:144).

Den andra sidan av den sociala stegen anser Harvey vara mer svårtolkad. Ackumuleringen av välfärd har till synes uppnåtts via en kombination av korruption, djärv listighet och en uppenbar huggsexa av rättigheter och tillgångar som en gång tillhört den kommunistiska staten. Detta skedde främst då lokala regimer genomförde sina rekonstruktionsstrategier. Stora aktieandelar inom olika före detta statliga företag fördelades inom styrelsen. Således uppstod i princip under en natt flertalet nyrika före detta styrelseledamöter med aktieinnehav på tiotals miljoner RMB yuan (Harvey 2005:145). Denna roffarmentalitet kan bli ett stort framtida problem för Kina. På mikronivå exempelvis har styrelsen för Tsingtao-bryggeriet gett sig själva en mycket fördelaktig lön samt lukrativa andelar aktier sedan företaget privatiserades 1993. På makronivå uppvisar företaget mono- och oligopolistiska tendenser då de köper upp mindre bryggerier för att stärka den egna maktpositionen. De privilegierade relationerna som numera finns mellan privata entreprenörer, partimedlemmar och statstjänstemän och bankerna har även de spelat en stor roll i det hela. Entreprenörerna får fördelaktiga lån av bankerna för att kunna köpa upp fler andelar inom företagen. Då många banker lånar ut pengar utan underlåtenhet, kör många nya ägare företagen i botten – och passar samtidigt på att ta med sig allt av värde på vägen ner – eller så lyckas de backa ur löften utan att behöva anmäla konkurs. Att kinesiska staten sedan använder överskottskapital skapat ur inkomster från utländska företags exploaterande av billig arbetskraft, för att täcka upp dessa konkurser hjälper föga. Snarare skapar detta en situation där kapital och välfärd tas från de lägre samhällsskikten och omplaceras i de övre (Harvey 2005:145).

Medelklasskiktet i Kina idag består mer av enskilt starka individer än en gemensam och samlad kraft och enhet. Yrkesmässigt återfinns många utbildningskrävande yrken i medelklassen, bland annat är de flesta inom medelklassen i Kina idag fastighetsägare, affärsmän eller lärare och professorer. Även olika sorters tekniker och ingenjörer tillhör vanliga yrken som återfinns inom den växande medelklassen. Framförallt fastighetsägarna är en stor grupp och en viktig del i den växande medelklassen. Enligt en rapport från *Chinese Academy of Social Sciences* (CSSA) utgör denna yrkesgrupp 39 % av Beijings medelklass.⁷ Med en stabil familjeinkomst och en stark köpkraft jämte en åtrå efter en västerländsk livsstil har medelklassen format ett viktigt segment i Kinas ekonomiska utveckling. Vidare har detta även lett till att ett större krav ställs på

---

⁷ I just nämnda studie klassificeras medelklassen efter en årsinkomstnivå mellan 60 000 RMB yuan – ungefärliga 7,250 dollar – och 500 000 RMB yuan – ungefär 62 000 dollar.

nivån på utbildningarna, utbudet på och vad som återges i media såväl som skapandet av en ny urban livsstil och identitet (Wang 2008:53-54, 61).

3.3.1 Nya förutsättningar förändrar fastighetsmarknaden

Ytterligare en kraft bakom den ökande välfärden och skapandet av en ny medelklass i Kina kan ses i utvecklingen av marknaden för fastigheter – något som redan berörts en del ovan. Speciellt i och omkring de större städerna och exportfrizonerna är förändringen speciellt märkbar. Återigen är denna välfärd dock för ett fåtal privilegierade. Eftersom bönderna som brukar jordarna inte äger marken är det lätt för staten att ta beslag på markerna och konvertera jordbruksområden till lukrativa urbana områden. Vidare lämnas bönderna utan vidare kompensation och det tvingar därför in dem i den urbana arbetsmarknaden eller att söka nya jordar någon annanstans. Den kompensation som bönderna får – om de ens får någon – är endast en liten fraktion av värdet på den mark de tvingats ge upp. Över 70 miljoner bönder uppskattas antas ha förlorat sina marker på detta vis det senaste årtiondet (Harvey 2005:146). Som redan nämnt ovan gjorde exempelvis lokala ledare frekvent anspråk på äganderätt över kommunal mark och tillgångar vid förhandlingar med utländska investerare eller utvecklare. Tillgångar som senare tillföll dem som deras privata egendom (Harvey 2005:146). I omstruktureringen har stora mängder av nationell egendom, legalt och illegalt, transfererats till en liten minoritet av individer med ekonomiska fördelar. Situationen blev så seriös att förlusten av jordbruksmark medförde att regimen var tvungna att lagstifta ett tillfälligt uppehåll av omvandlingen av marker 1998 tills mer rationell jordplanering kunde implementeras (Harvey 2005:146-147).

Spänningar och social omstrukturering är även synbart vid rivningar av redan befintliga bostadsområden och diverse omlokaliseringar associerade med urban utveckling. Före 1990-talet kompengades alla boende som berördes av utvecklingsprojektet med nytt boende på samma ställe, en så kallad ”on-site relocation”. Detta gällde vid alla fall förutom om det handlade om rivningar för infrastrukturprojekt eller andra ”nyttigheter” för bostadsområdets fortsatta utveckling som helhet. Med allt fler urbana utvecklingsprojekt och en ökande grad av privata utvecklars involvering framkom tillkortakommandet av ”on-site relocation” (He & Wu 2009:292).

Kravet att först tillgodose tillfälligt boende och sedan garantera en plats i samma område efter renovation ansågs hämma utvecklingsprojekten genomförbarhet. Därför kom snabbt kravet om ”on-site relocation” att inte längre vara ett obligatoriskt krav vid urbana förändringar. Lösningen kom att bli en lagförändring och tillämpandet av ”off-site relocation”, det vill säga att före detta bofasta invånare i det berörda området erbjöds nya bostäder i ett annat bostadsområde – ofta innebar detta ett område i utkanten av staden eller något annat mindre populärt och lågvärderat område. Vidare öppnade detta upp en möjlighet för investerare att mer eller mindre fritt kunna bygga vad de ville på området, utan vidare hänsyn till tidigare invånares önskemål. Ofta innebär detta –

vid de fall ens nya bostäder byggs – att hyrorna höjs i ett led av att bostäderna anses ha bättre standard – vilket de trots allt ofta ändå har. Byggs det inte nya bostäder på det berörda området, reser sig snart kommersiella byggnader eller något flaggskeppsbygge i dess ställe. Förändringar som sker med motiveringen att så länge det som byggs på marken på något sätt betyder ökade inkomster är de sociala orättvisorna okej (He & Wu 2009:292).

Enligt bygglagen från 1991⁸ var fastighetsutvecklare tvungna att vid rivning av bostäder kompensera de som bott på platsen med kompensation i natura, det vill säga erbjuda dem nytt boende. Det dröjde dock inte länge förrän detta ansågs vara ineffektivt av både fastighetsutvecklare och av staten på grund av den tidskonsumtion detta medförde, samt de klagomål och argument som boende kom med angående standarden på deras tillfälliga omplacering. Vidare ökade kostnaderna för omplaceringar och kompensationer av boende dramatiskt när den urbana utvecklingen ökade i takt. Därför genomfördes 2001 en omskrivelse av lagen där det istället för ersättningsboende i natura, kom att handla om monetär ersättning. Detta skifte var menat att öka genomförbarheten av urbana utvecklingsprojekt och samtidigt öka möjligheten till olika boendeformer. Vidare menar He och Wu att detta reflekterar statens försök att transferera den urbana utvecklingen till marknadsoperationer. Hur som kom detta att bli ett tydligt tecken på en politik som stödjer och förenklar ekonomiska processer och skapar en bättre arena för fastighetsutvecklarens intressen samtidigt som det åsidosätter de boendes och deras sociala rättvisa (He & Wu 2009:292). Efter införandet av den monetära kompensationen har det till exempel visat sig ytterst svårt för låginkomsttagare att bo kvar sina (nya) bostäder, då den monetära kompensationen är alldeles för låg i proportioner till priserna på den stigande bostadsmarknaden (He & Wu 2009:292).

Förändringen har dock inte gått centralstaten obemärkt förbi, bland annat har takten på den neoliberala urbaniseringen medvetet saktats ner för att motverka uppkomsten av allt för starka sociala konflikter (He & Wu 2009:292). Men He och Wu menar att målet för den kinesiska urbana utvecklingen, och konsekvenserna, ändock är de samma som i resten av världen:

”However, making room for high value-added investment and development rather than building better housing for the original residents is still the ultimate goal of urban redevelopment. Hidden conflicts still exist, as housing affordability and residential differentiation are becoming severe problems accompanying rapid urban (re)development” (He & Wu 2009:294)

---

⁸ Lagen redogör för vilka kontrollregler som gäller för rivning av urbana hus (Feuerstein & Pißler 2000)

4 Fallstudie: Konstområdet 798

Figur 4.1 En av många entréer in till området (foto: Robert Hsiung)

4.1 Platsbeskrivning – 798

Konstområdet 798 är ett gammalt industriområde i Dashanzi i det moderna Chaoyangdistriktet – majoriteten av alla ambassader och andra västerländska högkvarter återfinns i Chaoyangdistriktet – nordöst om centrala Beijing. Området innefattar flertalet byggnadskomplex varav den kändaste är Fabrik 798 – vilken även gett namn åt området. Fabriken sysslade ursprungligen med att tillverka elektroniska apparater, men har sedan början av 2000-talet tillsammans med andra industrikomplex genomgått en hel del radikala förändringar. Flera konstnärer, artister och intellektuella flyttade in i de övergivna industrilokalerna i Dashanziområdet – som då ansågs vara perifert. Dessa pionjärer kunde aldrig föreställa sig att området de valt ut en dag skulle komma att bli symbolen för modern konst i Kina. De första pionjärerna – bland annat designern Liu Jing och musikern Liu Suola – lockades till de outnyttjade industribyggnaderna och dess romantiska industrimiljö av lokalernas stora rymdlighet i relation till låga hyreskostnader. Ett vanligt förekommande fenomen i det första steget inom gentrifiering enligt Neil Smith (Smith 2008) Men det var inte förrän 2002 då en handfull av konstnärer – där Huang Rui, Xu Yong och Li Xiangqun var bland de största – bestämde sig för att flytta in i området och tillsammans utveckla 798 till att bli en öppen offentlig plattform för modern konst i Kina som området började få fart på allvar. Grundtanken var att tillåta alla former av modern konst (dans, fotografier, videor etcetera). Vidare lades hopp i att det nyetablerade konstdistriktet skulle komma att fungera som en befriande faktor för modern konst från de tillbakahållande föreskrifter och censur som funnits i landet sedan

20 år tillbaka (Angremy i red. Huang 2008:12; Beijing 798 Art Zone Administration & Development Office; 798 Space 2006).

För att förstå konstnärernas önskan och 798s status som någon form av konstrevolution, måste man – åter igen – ta ett steg tillbaka i historien för att klargöra under vilka förutsättningar konstsamhället i Kina och Beijing befunnit sig under. Beijing har alltid varit centralmaktens huvudsäte och därför har situationen för konstnärer där varit extra känslig. Censureringar och olika former hetsjakter på konstnärer har länge aktivt utövats av staten för att kvälja sådant som stridit mot partiets ideologi eller kunde ses som möjlig opposition mot partiet. Därför har detta lett till en situation där Kinas konstsamhälle för modern konst tills nyligen förblivit underground. Det är ur detta tillstånd som 798 vuxit fram, ett samhälle som fungerar som ett mikrosamhälle med lika mycket bohemiska inslag som bohemisk-chic. En ny plats redo att insupas av en konsthungrande medelklass i Kina (Angremy i red. Huang 2008:14).

Det är alltså en plats med hög diversitet. Många olika människotyper kommer till området för att samlas och umgås i en modern urban men ändå fridfull och lugn miljö. En av de viktigare egenskaperna 798 bidrar till beijingborna är en intressant plats för dem att endast flanera omkring i, något som är oväntat ovanlighet i en stad som Beijing. För besökare som aldrig varit i området är det trots den ringa storleken och uppsatta vägskyltar relativt lätt att gå vilse bland de gamla maskinerna och fabrikerna (Beijing 798 Art Zone Administration & Development Office; Ying i red. Huang 2008:27).

798 har numera ett varierande landskap av gallerior och ateljéer i alla möjliga storlekar och former; gallerior och ateljéer som är kända inom akademiska cirklar trängs tillsammans med rent kommersiella. Modern konst har blivit den mest liberala och gränslösa formen av kreativ aktivitet i den kinesiska produktionen av kultur. Detta gäller speciellt sedan 798 uppstod, och sedan 2005 ses området som det mest ideala och framgångsrika konstområdet i Beijing och Kina. Endast området innefattar över 120 stycken olika gallerior och ateljéer, men områdets inverkan på Beijing som stad är markaber, idag antas det finnas över 500 gallerior och ateljéer i staden, jämför detta med de fem – officiella – som fanns före 798s tid (Huang i red. Huang 2008:8).

I områdets största lokal återfinns sedan november 2007 Ullens Center for Contemporary Art (UCCA), bestående av tre stora utställningshallar, en föreläsningssal och ett utbildningsprogram. Centrets mål är att bli Kinas främsta anläggning för modern konst. Som en följd på detta, och annan utveckling i området, har entrébiljetter, videoövervakning, och kostymbeklädda säkerhetsvakter kommit att bli en allt vanligare syn i 798-området. Vidare menar Angremy att detta tydligt indikerar på att området som tidigare tillhörde det bohemiskt kreativa konstsamhället i Beijing, inte längre hör dit (Angremy i red. Huang 2008:20). Samtidigt som UCCA med flera, medvetet eller omedvetet föst undan en samhällsgrupp från 798, har det även tillfört möjligheter för andra. Genom centret uppstår möjligheter. Utställningar av kända lokala eller internationella konstnärer hålls, akademiskt utbyte sker och konstinstallationer

kan tillhandahållas en befolkning som för inte länge sedan var menad att fördöma modern konst (Angremy i red. Huang 2008:21).

4.2 Fabriksområdet 798s pånyttfödelse

2002 upptäckte Huang Rui och en konstnärsgrupp 798. Han introducerade den internationella gallerian Tokyo Art Projects till 798. Deras första utställning gav stort eko i omvärlden, finansierad och möjliggjord via ett par pionjärens glöd och en japansk konstgrupps plånbok. Utställningen blev en succé. Beijingborna upptäckte att det fanns modern konst, offentlighetens övertygelse var vunnen, och det visade sig att modern konst inte endast var ”maniska uttryck” som staten ofta påpekat att det är. Huang Rui var även en av huvudaktörerna bakom the den numera årliga Dashanzi International Art Festival (DIAF) som kom att spela en avgörande roll för konstområdets fortlevnad (Angremy i red. Huang 2008:15; Ye i red. Huang 2008:27).

Seven Star Co., ägarna till det numera moderna konstområdet, började hyra ut lokaler i området på korttidskontrakt till alla de konstnärer som plötsligt visade intresse för de tomma lokalerna. Företagets egna långsiktiga grundidé var att jämna de gamla industribyggnaderna med marken och i dess ställe bygga om området till ett toppmodernt industriområde för tillverkning av elektronik. Vad de inte var beredda på var att konstnärerna sakta skulle komma att förändra denna plan. I den mediala uppmärksamhet som den första DIA-festivalen fick kom framförallt Huang Rui och andra framträdande konstnärer att uttrycka sig om bevarandet av området som en arena för utveckling av modern konst (Beijing 798 Art Zone Administration & Development Office; Ye i red. Huang 2008:28-29). I en intervju angående deras taktik ska Huang Rui uttryckt sig på följande sätt:

”Our goal was to continuously find media selling points, to get more of the general public to pay attention to the 798 art district” (Ye 2008:29)

Något som tydligen fungerat, då distriktets konstnärer oftast fick positiv respons i media och att allt fler beijingbor därigenom kom att sympatisera med konstnärernas sak. Ägarna Seven Star Co. försökte motarbeta konstnärerna med en hårdare attityd. Under den första DIA-festivalen fick alla hyresgäster i området ett öppet brev från dem;

”in order to ensure the security and the normal operation and production of the 718 area, the Seven Star Co.’s property management center respectfully announces the following to all tenants: If individuals decide to take matters into their own hands and forcibly hold the so-called ’Dashanzi International Art Festival’ without receiving governmental permission in the form of the ’Large Scale Social Activity Permit’, Seven Star Co.’s property management center in accordance with all relevant governmental laws, and property management regulations, reserves the right to forbid such activities. The right is also reserved to forbid entry to all personnel and vehicles that do not

belong to the area during the holding of the festival. We appreciate the understanding and support of the tenants” (Ye 2008:29-30)

Brevet blev postad bara tre dagar innan festivalen och det skulle vara omöjligt för hyresgästerna att få fram rätt tillstånd inom de dagarna. Men konstnärerna hade redan vunnit slaget. Kortsiktigt vanns den genom att festivalen ändrade namn och struktur. Festivalen skulle hållas av individuella organisationer inom 798-området som via egna mindre inofficiella festivaler därför inte skulle få samma direkta påverkan på det fåtalet industrier som fanns kvar i närliggande 718. Istället för att en styrelsegrupp organiserade en offentlig festival för hela 798-området – vilket inofficiellt ändå skedde. Långsiktigt kom området att få än mer internationell medial uppmärksamhet och 798 blev en symbol för det ”nya Beijing” och Kinas modernisering. Utländsk media ville mer än gärna upptäcka detta nya Beijing och hjälpte på så sätt indirekt till med att göra 798 internationellt känt. Allt fler beijingbor blev attraherade av kulturlivet och den livsstil som 798 erbjöd, och därmed började hyrorna i området att stiga kraftigt och området blev allt mer kommersiellt. I Mars 2006 grundades 798 Art District Management Office bestående av medlemmar från olika statliga organ⁹ och med styrelseledamöter från Seven Star Co. Från och med 2006 var således staten inblandad i distriktets framtida utveckling och Seven Star Co. fick ge upp sin dröm om ett nytt modernt industriområde (Ye i red. Huang 2008:29-31).

4.3 Gentrifiering

Nyligen har flera tvärgator i området 798 och även huvudvägen fått sig ett ansiktslyft. Det finns numera en landskapsplan för hur huvudvägen ska skapa en fräsch atmosfär i konstdistriktet och på så sätt bidra till att locka besökare (Huang i red. Huang 2008:4). Det är däremot inte det enda som har förändrats eller kommer att förändras. I en utvecklingsplan från 798 Art District Management Office för området redovisas ytterligare tre förslag på förändring inom distriktet.

Det första är en upprustning av sopstation och återvinningscentral. Utvecklingsplanen pekar på ökade besöksiffror till området de senaste åren och på förväntade ökning. Vidare uttrycks därför ett behov av en större och mer välplanerad sophantering inom området. Speciellt i de södra delarna där gallerierna och ateljéerna är som mest koncentrerade. I slutet av huvudvägens södra del finns det bland annat en 200 kvadratmeter stort sopplats, och i de norra delarna av området har artister och konstnärer i två års tid levt granne med farliga kemikalier. Även andra närliggande och fortfarande aktiva industrier har bidragit till en otrevlig stank och förorenad luft inom distriktet. Utvecklingsplanen hänvisar till tillfrågade turister och besökare som alla har återgivit en negativ bild av området, och om ovan nämnda problem inte åtgärdas kommer området aldrig

---

⁹ Bland annat Chaoyangs distriktbyrå för utveckling och reform, Propagandaministeriet och Presidiet för turism.

kunna vända denna negativa syn till en positiv (Huang i red. Huang 2008:4-5). Något som i utvecklingsplanen understryks med orden:

”Our face is our asset” (Huang i red. Huang 2008:5)

Om området inte kan göra sig av med dessa hinder och på så sätt förbättra arbetsmiljön och förutsättningarna för turister att röra sig i området kommer det generella intrycket av området att riskera att sjunka kraftigt och på så sätt hindra konstområdets fortsatta utveckling (Huang i red. Huang 2008:5).

Det andra förslaget är fler öppna ytor och grönområden. Om sopplatsen kan omplaceras – helst till en avlägsen parkeringsplats i områdets utkanter enligt rapportens författare – ska denna ersättas med ett öppet torg med hållbar utveckling och ekovänlighet som huvudidé (Huang i red. Huang 2008:5). Författarna menar att 798-området är i stort behov av en plats som denna för att uppnå en internationell standard:

”Most other famous tourist spots provide some kind of free, public space”
(Huang i red. Huang 2008:5)

Det tredje och sista förslaget är öppnandet av en livsmedelsbutik. Förslaget baseras på två underliggande faktorer, dels behövs det en större butik för att tillgodo se arbetare och turisternas livsmedelsbehov, dels behövs det för att stödja kvälls- och nattlivet i området. 798 är – enligt utvecklingsplanen – en plats som myllrar av liv på dagen men är tom och stilla under natten. Öppnandet av en livsmedelsbutik, som givetvis skulle tillgodose öppettider över hela dygnet, skulle kunna komma att förändra denna situation en aning. Livsmedelsbutiken skulle komma att symbolisera nattlig aktivitet, livfullhet och säkerhet (Huang i red. Huang 2008:6).

Det är inte allt för svårt att se tydliga indikationer på att utvecklingskontoret för 798 vill genomföra moderniseringar av området. Uttalande som ”vårt ansikte är vår tillgång” talar ett tydligt språk och tankarna förs till gentrifiering. Bort skall det som anses vara smutsigt och ses som en fara för lägre besökssiffror och därigenom mindre kommers. Uttalandena från 798 Art District Management Office går hand i hand med Smiths antagande om ökande systematisk och planerad gentrifiering (2008), men kopplas till Gutzen och Hansen studie av gentrifieringsprocesser i Köpenhamn (2007).

Innan 798 blev det kulturella landmärke det är för Beijing idag, var det av naturliga skäl få besökare i området. Idag är turister från hela Kina och världen där med sina kameror i högsta hugg. Robert Bernell, ägare till bokhandeln Timezone 8 – som funnits i området sedan 2002, och som var första icke kines att etablerade sig i området – var först orolig över hur området skulle kunna locka besökare och potentiella kunder, idag uttrycker han sig annorlunda:

”If this place becomes a craft market selling statues of Chairman Mao, then what would be the difference between here and Pan Jia Yuan?” (Ye i red. Huang 2008:27)

Under mindre än fem år har hyrorna i 798 stigit flertalet gånger. Mindre reklambyråer och tomma lokaler fylldes snabbt med konstgallerior och ateljéer. Idag är bortsett från kinesiska konstnärer, även tyska, japanska och italienska väldigt vanligt förekommande i området. Alltjämt med de stigande hyrorna har de mindre aktörerna blivit tvungna att lämna området för att ge plats åt större aktörer och då framförallt kommersiella gallerior och butiker. Vid öppnandet av White Space Gallery år 2004 introducerades den europeiska kommersiella galleristilen i Kina. Det var inte längre en fråga om att sätta upp utställningar för att skapa en dialog om skapandet av konst i samhället utan om att marknadsföra konstnärer ur en lukrativ kontext (Angremy i red. Huang 2008:18) Även de största multinationella företagen har börjat hitta till området. 2006 öppnade bland annat Nike en filial i området (Ye i red. Huang 2008:27).

Distriktet har gått från att vara ett okänt perifert industriområde till att bli ett varumärke i sig. Philip Tinari liknar utvecklingen i 798 med den i SoHo, bara att det som tog 30 år där har skett på fem år i 798. Oavsett tid är området idag vida känt och frekvent besökt (Tinari i red. Huang 2008:24).

”Giant signs bearing the numbers ’798’ now appear at all of the compound’s major entrances, but they are all but unnecessary at a moment when every cab driver knows exactly where the zone lies. On a warm weekend afternoon, the place is downright crowded with gallery-goers and urban thrill-seekers, all drawn to its tight pedestrian scale, visual delights, and bourgeois comforts” (Tinari i red. Huang 2008:24)

4.3.1 Kritiska röster

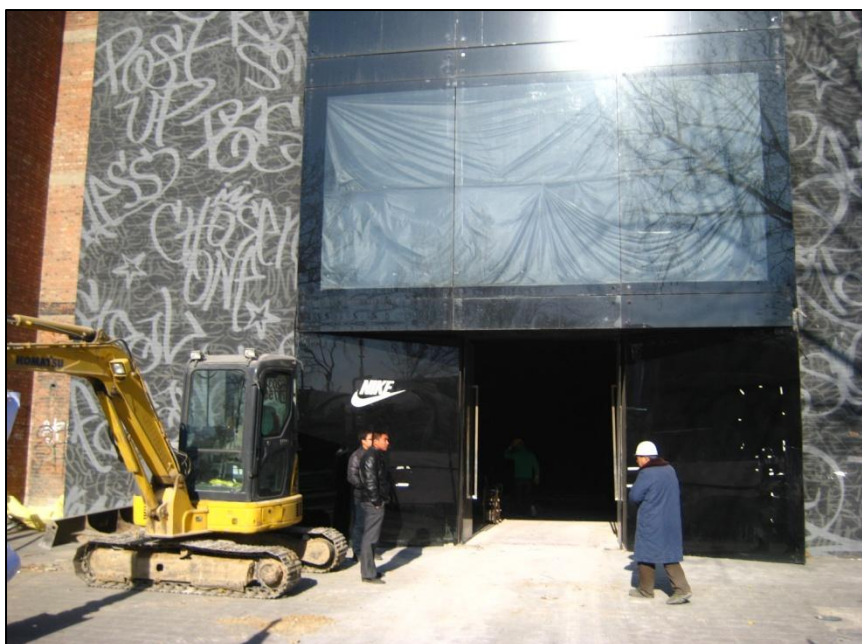
Även om Beijingregimen myser bara vid yttrandet av 798 finns det de som höjer en kritisk röst. Huang Rui återger en av hans vänners kritiska syn på utvecklingen av området. Han påpekar att industrikomplexen som utgör 798s karaktäristiska utseende en gång var ett av landets viktigaste forsknings och utvecklingscentrum. De utgjorde stöttepelaren för kinesisk industri, nationell säkerhet och militära hemligheter. De ska inte endast ha utvecklat elektronisk utrustning utan även forskat i flygkonst och bemannade rymdfärder. 798 som industriområde är utan tvekan en symbol för kinesisk stolthet och lycka. Det finns dock ett stort problem i detta menar Huangs kritiska vän, och det är att 798 som konstdistrikt är sammankopplat med landets nya image av öppenhet. På den södra sidan av området låg förr Fabrik 718, bestående av fina Bauhausbyggnader utspridda över mer än 20 000 kvadratmeter, omgärdade av perfekt arrangerade träd och grönska i en U-liknande form. Oavsett om de sågs på ur en estetiskt arkitekterisk synvinkel eller ur en synvinkel med ideologisk urban planering, var dessa byggnader ovärderliga artefakter av sin tid. Ändock med ett ord från utvecklingskontoret

jämnades de med marken i augusti 2004. Detta fick boende och hyresgäster i 798 att gå samman i en kampanj för att försöka behålla området i dess nuvarande form och de ser sig som beskyddarna av området (Huang i red. Huang 2008:6-7).

”When preserving the traces of factories becomes the mission of artists and the measure of their worth, history and reality wobble out of balance. Who is in charge of 798?”

frågar han sig (Huang i red. Huang 2008:7).

Sloganen ”Titta, Debattera, Hantera” har sedan 2006 prytt väggen ovanför huvudingången till området, som en tydlig symbol över statens politiska och historiska auktoritet. Lika mycket som regimens vägledande slogan kan skapa urban utveckling och frihet för konstnärerna kan den komma att bli ett oövertägligt hinder. Beijingregimen har officiellt erkänt 798 som en viktig nod i stadens produktion av kultur. Området som en gång i tiden definierade sig som en motsats till staden kan inte längre upprätthålla denna mystiska aspekt. Bilden av området har redan förändrats fundamentalt. Oavsett det geografiska läget eller tjänstemännens övervakning, är 798 idag inkopplat i landets urbana ekonomi. Även trots att till och med de mest undagömda hörnen i området idag har en hög prislapp, ser Huang Rui inte på 798 som ett misslyckande. Han menar istället att arrangörerna bakom DIA-festivalen både har uppfyllt sitt ansvar i att lyckas bevara 798 som konstområde vid områdets ifrågasatta start likväl skapat grogrund för expansion i områden utanför 798. Redan idag planeras flertalet nya konstfestivaler i andra områden runtomkring Beijing av den ursprungliga gruppen som ansvarade för DIA-festivalen (Huang i red. Huang 2008:10; Ye i red. Huang 2008:31).

Figur 4.2 Nike öppnar ny filial i området (foto: Robert Hsiung)

5 Slutsats och diskussion

Jag ämnar nedan besvara min första frågeställning, huruvida det går att utifrån, i uppsatsen redovisat teoretiskt ramverk, att förklara Kinas urbana transformation och de gentrifieringsprocesser som återspeglas i konstområdet 798? Jag bedömer att svaret på min fråga är att det går, däremot har det uppenbarats sig en komplex och invecklad problematik kring detta ja. Jag börjar med att förklara varför jag anser att det går att besvara frågan utifrån det teoretiska ramverk jag valt att studera. Både Neil Smiths rent-gap-teori och David Leys konsumtionsteori, har tydliga punkter vilka det utifrån går att identifiera gentrifieringsprocesser i konstområdet 798. Smiths – åtminstone ursprungliga – rent-gap-teori utgår förvisso från den rena bostadsmarknaden – och bostäder är inte den fastighetstyp som dominerar inne i 798-området – men det går att enkelt applicera teorin på lokalerna som hyrts ut i området till diverse konstnärer och gallerior. Den första generationens hyresgäster anlände till området och dess tomma övergivna lokaler i förmån av mycket låga hyresavtal. Dessa vitaliserade som bekant området och skapade så småningom ett offentligt kreativt rum i staden för en allt mer intresserad och konsthungrande medelklass. När området sedan ansågs inneha ett större värde än det som utnyttjades, kan man lätt överföra händelserna till Smiths rent-gap-teori. Den faktiska hyran var mycket lägre än den potentiella, varvid hyresökningarna sköt i höjden. Ur David Ley åsikt går det likväl att förklara det hela med att invånarna i Beijing – framförallt den unga medelklassen – suktar efter ett nytt och modernt urbant liv, där konsumtionen står i centrum. Och detta påstående är ju synnerligen mitt i prick med tanke på att medelklassen i Kina just nu nästintill endast påvisar tendenser till materiell framgång. Däremot anser jag att Neil Smiths teorier mer på ett rättvist sätt återger gentrifieringsprocesserna i konstområdet 798. Jag anser att det är den förändrade fysiska miljön som lockat till sig beijingborna. Det är kapitalet och produktionen av det urbana rummet som medfört förändringarna mer än konsumtionen. Vidare vill jag hävda att gentrifieringen i 798 är något av det mest kontrollerade världen hittills sett. Området planeras numera in på minsta centimeter. Förvisso uppstod området lite av en slump och till en början i form av en mer ”naturlig” gentrifiering. Men likväl är den idag extremt systematisk och planerad.

Tittar vi på neoliberal teori och huruvida denna påverkar det kinesiska styret och dess urbana planering, är det lite svårare att se tydliga indikationer. Men precis som många av de forskare jag gett plats till i uppsatsen tycker sig se tydliga indikationer på en neoliberalisering av den kinesiska staten, anser jag också mig finna dessa. Om ändock med ”kinesiska karaktäristika”. Samtidigt tycker jag att man bör vara försiktig med att dra allt för snabba slutsatser. Utvecklingen vi ser i Kina idag skulle faktiskt kunna vara något helt nytt politiskt-ekonomiskt system.

Västvärlden tenderar till att uppvisa ett behov av att kategorisera in utveckling i olika fack, och framför anses alltid ”våra” egna system vara överlägsna andras. Att påstå att Kina inte uppvisar tendenser till neoliberal marknadsekonomi skulle dock vara att ljuga. Jag anser att den kinesiska regimen inte på något sätt har övergett den kommunistiska ideologin utan ser de marknadsliberala reformerna inom neoliberalismen mer som ett verktyg för ekonomisk tillväxt och urban utveckling. Balansgången mellan en fortsatt kommunistisk ideologi fast med en neoliberal marknadsekonomi har bevisligen – enligt Harvey och He och Wu med flera – betytt en brokig väg full av kontroverser och motsägelser. Neoliberal förändringar har i Kina mött socialt motstånd, och olika maktbalanser mellan centralstaten och lokala kommuners myndigheter har ägt rum. Däremot har den neoliberal transformationen i Kina, tack vare den starka centralstaten, varit ytterst följsam och motståndskraftig. Urbana projekt som skulle ta år att planera och genomföra i Västvärlden – inte för att tala om all den byråkrati och ibland negativa uppståndelse som uppstår runt projekten – har i Kina lösts och genomförts snabbt och smidigt – inte helt utan konsekvenser där heller förvisso.

Vad menar jag då med att det finns en komplex och invecklad problematik kring det ja jag ändå anser kunna ge som svar på min frågeställning? Majoriteten av teori som hittills är internationellt erkänd är baserad på västerländska modeller och skapade av västerländska forskare. De fall som studerats tidigare har haft helt olika och andra förutsättningar än vad vi ser i Kina idag. Det kinesiska fallet är således helt unik. Siffror på medelklassens storlek pendlar på allt mellan tio till 25 procent där den lägre siffran är mer trolig. Trots detta är tio procent i kinesiskt mått mätt extremt stor andel individer, dessa är dessutom starkt koncentrerade till storstadsregionerna längs Kinas öst- och sydöstliga kust. Endast detta medför en ny problematik. Lägg där till Kinas statsskick. Därför är det delvis tveksamt om huruvida Kinas urbana transformation fullt rättvist går att förklara utifrån ren neoliberal teori. Det finns som sagt allt för stora skillnader och unika förutsättningar för att kunna säga att den neoliberal teorin rakt av går att applicera på den kinesiska utvecklingen. Däremot finns det fler likheter mellan klassisk neoliberalism och neoliberalism ”med kinesiska drag” än vad jag tidigare trott, speciellt inom de mest essentiella delarna av teorin. He och Wu menar att precis som de västerländska neoliberala länderna institutionaliserar den kinesiska staten ekonomisk tillväxt som primärt mål, med tillväxt-först-strategier. Något som vidare ska skapa ekonomiska medel för den kinesiska staten vid bekämpning av fattigdom och underutveckling. Även en stark marknadsekonomi anses vara fundamentalt för att främja ekonomisk och urban tillväxt, varav fastighetsmarknaden är en av de viktigaste för en lyckad urban utveckling (2009:299). Vidare avsåger sig staten i båda systemen gradvis ansvaret för social välfärd. Offentliga tjänster utelämnas eller privatiseras genom en konkurrenskraftig marknad. Även den centrala utvecklingspolitiken kring det urbana rummet är framträdande lik inom de två olika systemen. Precis som i de utvecklade kapitalistiska industriländerna, börjar lokala myndigheter spela större roll vid den urbana planeringen i Kina. Element som diverse subventioner för

investerare, marknadsföring av platser och gentrifieringsprojekt i innerstäderna och är idag lika vanligt i kinesiska städer som i västerländska.

Skillnaderna ligger i – och det är där jag menar problematiken ligger, att likställa utvecklingen i Kina med en ”vanlig” neoliberal utveckling – inbördes samband mellan staten och marknaden. I utvecklande kapitalistiska länder genomsyrar marknadslogik varje skikt av samhället, och på så sätt influeras statens beslutsprocesser. Under ett ännu inte moget marknadssystem, så som i Kina, vilar ekonomin på en mix av marknadslogik och statlig kontroll. Marknadslogiken är ännu inte så pass stark att den kan dominera hela samhället och konfrontera staten, speciellt inte under ett parti som KKP (He och Wu 2009:299, 301). Hjärtat i neoliberalismen är att staten lutar sig på privatisering och avregleringar så att en singular privatägd centrerad urban utvecklingsväg uppenbarar sig. Alla möjliga handelsbarriärer måste bort för att systemet ska vara fungera optimalt. Staten bör därför enligt neoliberal teori frivilligt överge reglerandet av kapitalflöden och därmed ge de globala marknadskrafterna fritt spelrum. (He och Wu 2009:301; Harvey 2005:66). I Kinas fall är detta däremot något som åtminstone till synes inte kommer att ske inom de närmsta åren. Den kinesiska staten är ytterst intresserad av att styra kapitalflödena som kommer in i landet och vilka som lämnar. Vidare är landet i en mycket gynnsam position där investerare i princip står på led för att få investera i landet och på så sätt komma åt den inhemska marknaden. Detta medför att regimen i Kina sitter i ett gott förhandlingsläge och därmed kan välja investerare efter sina egna mål och framtidsplaner. Med detta i åtanke liknar inte den politiska situationen i Kina den av en neoliberal stat.

Vad gäller gentrifieringen i konstområdet 798 vill jag hävda att den tydligt är av en systematisk och planerad form. Det går att argumentera för att den till en början gav sken av att vara av en ”naturlig” karaktär, det vill säga utan någon direkt inverkan från staten eller andra aktörer. Detta då de första konstnärerna som flyttade in i område fick hyra de tomma lokalerna till deras dåvarande låga marknadsvärde och därför fick mycket förmånliga hyror. Men i fallet med 798-området snappade Beijingregimen snabbt upp utvecklingen i området och gick direkt in och började aktivt styra utvecklingen. Något som understryks av den styrelsegrupp (798 Art District Management Office) som startades för att utveckla och upprätthålla 798-området.

Gentrifieringen som sådan är lätt att upptäcka rent fysiskt i området. Ombyggda och renoverade industribyggnader, som öppnats upp med fönsterfasader och exceptionella entréer, finns överallt. Närvaron av de multinationella företagens loggor – Nike och Diesel bland annat – är en annan tydlig igenkänningspunkt. Men gentrifieringen återspeglas även i vilka som rör sig i området. Förr var distriktet till för de arbetare som faktiskt arbetade i de olika fabrikena som fanns på området. Dessa är ytterst lätträknade och är idag ersatta av utländska turister och bättre bemedlade inhemska besökare. Konstnärer bebländar sig med den nya medelklassen som insuper utställningar och tar del av ett allt rikare nöjes- och konsumtionsliv, dagtid såväl kvälltid. 798-området har

även haft en större inverkan på urban utformning och gentrifiering utanför det specifika området. Även närliggande områden har som ett led i gentrifieringen av konstområdet 798 utvecklats ofantligt. Boendepriiser har ökat mångfald och västerländskt inspirerade restauranger och barer är allt vanligare. Vidare har allt fler av de ursprungliga konstnärerna börjat lämna området. En del ur konstnärliga skäl – många av dem anser att området förlorat sin själ – men framförallt ur rena ekonomiska skäl. De har helt enkelt inte den ekonomiska kraften att stanna kvar i lokalerna. Processer som dessa har tidigare dokumenterats på andra ställen i världen, med SoHo som typexemplet (Ye i red. Huang 2008:29-31).

Min sista fråga, om hur stor, om någon, inverkan den nyetablerade medelklassen har på de urbana förändringarna anser jag, utifrån det material jag utgått från och den tidsram uppsatsen givits, vara mycket svårt att fastslå. Exakt hur stor inverkan medelklassen i Kina idag egentligen har vid beslutsprocesser angående urbana förändringar har varit mycket svårt att tolka. Vad jag däremot anser mig kunna svara på med relativ stor säkerhet är att medelklassen har, eller i alla fall får, en allt större inverkan på den urbana utformningen i Kina. Beijingregimens aktiva val att gå mot en allt mer öppen och liberal marknadsekonomi har direkt skapat möjligheter för en medelklass att växa fram i landet, ett land som tills nyligen inte sades sig ha några klasser och där det i stort sätt bedrevs häxjakt på de som uppvisade kapitalistiska sympatier. Bara detta skapar möjligheter att påverka.

Problematiken i att försöka tolka hur stor inverkan medelklassen faktiskt har ligger i dess relativa nyskapande. Som jag nämnt ovan i uppsatsen håller medelklassen fortfarande på att – inbördes – definieras. I grova drag anser sig endast en tredjedel av den aktuellt befintliga medelklassen sig tillhöra berörda samhällsskikt. Lägg där till att medelklassen fortfarande är relativt liten – procentuellt sett – och det faktum att de olika generationerna inte anser sig vara medelklass, trots att de ökar sin individuella välfärd för var generation som går. Detta skapar en situation där det inte finns någon gemensam identitet att stödja sig på. Och då det inte finns någon förebild – inget samhällsskikt som klart och tydligt identifierar sig som medelklass – pågår alltså en individuell jakt på att hitta sin plats i samhället. Vidare medför även Kinas nyhets- och mediastruktur att staten håller ett relativt strikt koppel på vad befolkningen får ta del av. Vilket enligt mig skapar ytterligare förvirring vid identitetssökandet. Det är just denna problematik som jag anser sätter käppar i hjulet vid själva analysen av hur stor inverkan medelklassen faktiskt har.

Jag vill ändå påstå, som jag nämnt ovan, att medelklassen har en påverkande kraft. Måhända att detta sker indirekt, men det är trots allt en påverkande faktor. För mig är konstområdet 798 i Dashanzi ett exempel på detta. Området är – via andras återgivelse, och när jag själv fick tillfälle att göra ett kortare personligt besök vintern 2011 – ett mycket intressant område, men vid närmare betraktning ytterst konstgjort. Personligen kände jag en direkt tvedelad inställning. I relation till övriga Beijing kände jag en annorlunda upprymdhet över att spatsera i området. Galleriornas konst och alla mindre butiker och kaféer, samt en mer

västerländsk urban struktur fick mig att känna mig ”hemma” och gav sken av ett öppet samhälle som via modern konst vågar ifrågasätta samhället. När denna första känsla lugnat ner sig en aning börjar dock det konstgjorda träda fram allt mer. Galleriornas konst känns allt mindre ifrågasättande och öppenheten avtar vid synen av vakter och övervakningskameror. Även de personer jag såg var till synes andra västerländska turister och hippa unga kineser – tilläggas bör att jag var i området en kall vinterdag i mitten av veckan och att urvalet av människor säkerligen därför var begränsat. Däremot anser jag att området uppfyller sin funktion i att sporra och egga den nya medelklassens konsumtionslusta. Något som vidare hjälper till att tillgodose staten de tillväxtsiffror de behöver för att klara av sin fortsatta utveckling. Det är alltså staten som aktivt valt att skapa – eller åtminstone bibehålla – 798 för att det enligt neoliberal utvecklingsmodell är rätt väg att gå. Vad jag därför menar med att medelklassen indirekt påverkar är att, för att Beijingregimen ska kunna skapa dessa områden, krävs det att en medelklass finns där för att ta tillvara på dem. På så sätt påverkar medelklassen då staten får valet att antingen tillgodose medelklassen med fler alternativ som dessa och på så sätt gynna ekonomin, eller att neka dem dessa och dels förlora intäkter dels riskera att skapa social oro.

I takt med att staten i Kina släppt lite på sina kontrolltyglar har även detta medfört till ett i alla fall lite mer liberalt nyhetsflöde och öppenhet. Detta har lett till en större medvetenhet kring den västerländska livsstilen och kulturen. Vidare har detta skapat en situation där unga i Kina eftersträvar den materiella livsstilen som finns i Västvärlden. Något som Ola Wongs skildring tydligt indikerar. Generellt skulle jag därför vilja påstå att medelklassen idag i Kina för tillfället endast har en materiell välfärdsökning inställt i siktet, men jag tror att ett långsiktigt resultat kommer att ske när medelklassen har ”mättat” sitt materiella behov och istället börjar kräva sociala och politiska rättigheter. Detta är något som Kinas regim definitivt kommer att få tacklas med i framtiden, hur och i vilken utsträckning har jag ingen aning om. Det som däremot är klart är att den materiella jakten hämmar den sociala och politiska utvecklingen hos medelklassen.

Ytterligare en intressant om än långsiktig aspekt angående medelklassen i Kina är dess spådda framtida konsumtionskraft. Ola Wong citerar i sin bok *När tusen eldar slickar himlen – Kinas väg till framtiden* ett uttalande från boken *Rise of the Chinese Consumer*¹⁰ där den kinesiska konsumentmarknaden spås gå om den amerikanska år 2014. Författarna till boken hävdar sedan även att konsumtion är makt, och att världen måste anpassa sig till den som konsumerar mest, det vill säga när kineserna konsumerar mest, styr de världsekonomin (Wong 2007:182). En mycket intressant tanke, men makt är ett svårdefinierat begrepp och konsumtion styr inte allt. Däremot speglar detta – den spådda konsumtionsnivån med mera – åter den nya konsumtionsanda och identitetssökande som jag anser uppstått i Kina och framförallt dess storstäder. Medelklassen blir större för var

---

¹⁰ Författad av Garner, Jonathan; Chan, Vincent och Ho, Marisa (2005)

dag. Sökandet efter nya alternativa och kreativa livsstilar såväl som åtrån till en västerländsk livsstil sätter nya krav på boendet och de urbana miljöerna. Identitetssökandet är en av många bidragande faktorer bakom de urbana förändringarna. Städerna har en ökande medelklass med ett allt bättre välstånd. Vidare är flera unga beijing- och shanghaibor idag stora internationellt erkända designers, filmskapare, ingenjörer med mera. Deras framgångar inom karriären tenderar att smittar av sig på resten av städernas unga medelklass. Det ökade välståndet och där i möjligheten till en västerländsk livsstil har i sin tur lett till en mer efterfrågedriven efterfråga på bostäder. De bättre bemedlade ställer idag betydligt högre krav på boendet, det finns en klar och tydlig ny syn på komfort och livsstil. Postmodern kultur har nått Kinas städer.

Avslutningsvis vill jag bara passa på att belysa en intressant tankebana He och Wu återger. De menar att reformerna i Kina har varit djärva, men att utvecklingstakten endast varit gradvis och att omstruktureringen av befintliga institutioner varit blygsam. Vidare menar de att reformerna inte på något sätt förkastat de socialistiska grunddragen eller den offentliga äganderätten av urbana tillgångar. Detta menar de inte vara en nackdel eller ett misslyckande, snarare är det tvärtom. Då staten besitter så pass stor makt för att kunna reglera marknaden genom att kontrollera de viktigaste komponenterna i ekonomin har en specifik situation skapats där ett system uppstått som bättre och lättare hanterar de motsägelser och den obalans som neoliberalismen producerar i sig självt. He och Wu menar att Kinas neoliberal urbanism därför har ett mer anpassningsbart och motståndskraftigt system (He och Wu 2009:301). I samspelet mellan staten och marknaden, är det inte heller bara nationell nivå som tas med i beaktning utan även lokala styren. En ny nexus av styrande formas för att assistera och kontrollera en kinesisk neoliberal urbanism. I Kina fungerar de lokala regimerna som den mest effektiva och viktigaste agenten för neoliberal urbanisering. Trots att neoliberaliseringen av Kinas urbana utveckling är en ”topp till botten”-process är de lokala regimernas nytta av kritisk nivå för neoliberaliseringen som helhet. De lokala styrena fungerar precis som en strategi för entreprenörstaden, att producera och sälja urbana rum som produkter (He och Wu 2009:302).

6 Sammanfattning

Kinas urbana landskap har de senaste åren förändrats radikalt i ett led av landets exceptionella ekonomiska utveckling sedan Deng Xiaoping genomförde en rad ekonomiska reformer under 1980-talet. Starkast utveckling sker i städerna på östkusten där bland annat medelinkomsterna i Beijing ökat med 54 % mellan åren 1998 och 2001 (Wang 2004:55). I uppsatsen ämnar jag besvara tre frågor: Går det, utifrån i uppsatsen redovisat teoretiskt ramverk, att förklara Kinas urbana transformation och de gentrifieringsprocesser som återspeglas i konstområdet 798? I vilka former förekommer gentrifiering i konstdistriktet 798? och; Hur stor – om någon – inverkan har den nyetablerade medelklassen på de urbana förändringarna? I uppsatsen tar jag mig an tre större teoretiska resonemang för att kunna besvara ovan nämnda frågor. Neoliberalismen som grundidé stöds på verk av David Harvey och Wu Fulong. De menar att den urbana transformationen som sker i Kina idag uppvisar tydliga indikationer på att vara influerade av neoliberalism om än med ”kinesiska karaktäristika”. De andra teorierna som diskuteras i uppsatsen är gentrifiering – Neil Smiths rent-gap-teori och David Leys konsumtionsteori – och begreppet Ungdomens risskål som fångar essensen i de nya livsstilar som börjat uppstå i de kinesiska städerna, och som är ett resultat av den längtan den unga delen av befolkningen har haft och fortfarande har mot en mer västerländskt influerad livsstil och välfärd.

Mitt metodval för studien har varit att via en litteraturstudie av material från likväl den akademiska sfären som nyhetsmedia och journalistik, återge en så bred och rättvis bild som möjligt av den urbana transformationen i Kina. I uppsatsens avhandling ställs de olika teorierna i relation mot den kinesiska ekonomiska utvecklingen och konstområdet 798s utformande. Ur flertalet aspekter går det att se ett samband mellan neoliberal teori och Kinas utveckling. Men som både He och Wu, likväl som Harvey påpekar bör den neoliberal utvecklingen i Kina ses som något unikt. Vidare menar de därför att den marknadsliberala transformationen som sker i landet bör klassas som ”Neoliberalism med kinesiska karaktäristika” eller dylikt. Konstområdet 798s utveckling visar även det tydliga samband till neoliberal utvecklingsteori. Området kan tolkas som ett av de ledande urbana områden som ska föra utvecklingen framåt och fungera som motor i led med tillväxt-först-strategier.

I uppsatsen drar jag slutsatsen att det teoretiska ramverk jag valt att utgå från för att försöka tolka Kinas urbana transformation går att applicera på både Kina såväl som på min fallstudie av konstområdet 798. Det finns däremot en problematik kring huruvida det är en fullständig neoliberal förändring vi ser av Kina eller om det är något helt nytt.

Referenslista

---

798 Space (2006) Introduction of 798 Art District.

http://www.798space.com/subpage_en.asp?classid=17&boardid=39 (2010-01-10).

Angremy, Bérénice (2008) 798, a place of artistic possibilities. I *Beijing 798 – Reflections on "Factory" of Art*, red. Huang Rui, ss. 12-21. Beijing: Sichuan Fine-Arts Publishing House.

Beijing 798 Art Zone Administration & Development Office. About 798.

<http://www.798art.org/about.html> (2009-12-11).

Book, Karin & Eskilsson, Lena (1999). *Centrum: utarmning eller renässans?*.

Stockholm: Kommunikationsforskningsberedningen.

Feuerstein, Mario & Pißler, Knut B. (2000). Baugesetz der VR China. Göttingen Universitet.

<http://lehrstuhl.jura.uni-goettingen.de/chinarecht/bau.htm> (2011-05-20).

Gough, Jamie (2002). The Urbanization of Neoliberalism: Theoretical Debates Neoliberalism and Socialisation in the Contemporary City: Opposites, Complements and Instabilities. *Antipode*, vol. 34, nr 3, ss. 405-425. Blackwell Publishing.

Gutzon Larsen, Henrik & Lund Hansen, Anders (2007). Gentle gentrification?

Urban renewal policies and socio-economic transformations in Copenhagen. Submitted to *Urban Studies*

Hall, Tim (2006). *Urban geography*. 3. ed. London: Routledge.

Harvey, David (1989). From managerialism to entrepreneurialism: the

transformation in urban governance in late capitalism. *Geografiska Annaler*, vol. 71B, nr 1, ss. 3-17. Swedish Society for Anthropology and Geography.

Harvey, David (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford: Oxford

University Press.

- He, Shenjing & Wu, Fulong (2009). China's Emerging Neoliberal Urbanism: Perspectives from Urban Redevelopment. *Antipode*, vol. 41, nr 2, ss 282-304. Blackwell Publishing.
- Huang, Rui (2008). 1. 2. 3. 4. 5. 6. 798. I *Beijing 798 – Reflections on "Factory" of Art*, red. Huang Rui, ss. 2-10. Beijing: Sichuan Fine-Arts Publishing House.
- Huang, Rui (red.) (2008). *Beijing 798 – Reflections on "Factory" of Art*. Beijing: Sichuan Fine-Arts Publishing House.
- Ley, David (1986). Alternative Explanations for Inner-city gentrification: a Canadian assessment. *Annals of the American Geographers*. vol. 76, nr 4, ss. 521-535. Routledge.
- Mackerras, Colin, McMillen, Donald H. & Watson Andrew (red.) (2001) *Dictionary of the Politics of the People's Republic of China*. London: Routledge.
- Mårtensson, Solveig. Kina i *Nationalencyklopedin*.
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/kina/224961> (2010-04-20).
- Mårtensson, Solveig (2008). Beijing i *Nationalencyklopedin*.
<http://www.ne.se/beijing/2008-07-20> (2011-05-17).
- Slater, Tom (2002). What is gentrification?.
<http://members.multimania.co.uk/gentrification/whatisgent.html> (2010-04-20).
- Smith, Neil (1987). Gentrification and the rent-gap. *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 77, nr 3, ss. 462-465. Association of American Geographers.
- Smith, Neil (2008) Gentrification. Are museums merely agents of real estate capital?.
http://www.macba.cat/controller.php?p_action=show_page&pagina_id=72&inst_id=23061 (2009-12-18)
- Smith, Neil (2002). The Urbanization of Neoliberalism: Theoretical Debates New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy. *Antipode*, vol. 43, nr 3, ss. 427-450. Blackwell Publishing.
- Smith, Neil & Williams, Peter (red.) (1986). *Gentrification of the City*. Boston: Allen & Unwin.

- Spence, Jonathan D. (1999). *The Search for Modern China*. 2. ed. New York: Norton.
- Swyngedouw, Erik, Moulaert, Frank & Rodriguez Arantxa (2002). Neoliberal Urbanization in Europe: Large-Scale Urban Development Projects and the New Urban Policy. *Antipode*, vol. 34 nr 3, ss. 543-577. Blackwell Publishing.
- Tinari, Philip (2008). 798 memoir. I *Beijing 798 – Reflections on "Factory" of Art*, red. Huang Rui, ss. 22-25. Beijing: Sichuan Fine-Arts Publishing House.
- Wang, Xin (2008). Divergent Identities, Convergent Interests: the rising middle-income stratum in China and its civic awareness. *Journal of Contemporary China*, vol. 17, nr 54, ss. 53-69. Routledge.
- Wang, Ya Ping (2004). *Urban Poverty, Housing and Social Change in China*. London: Routledge.
- Watson Andrew (2001). Politics and the economy: policy patterns and issues. I *Dictionary of the Politics of the People's Republic of China*, red. Mackerras, Colin, McMillen, Donald H. & Watson Andrew, ss. 21-25. London: Routledge.
- Wong, Ola (2007). *När tusen eldar slickar himlen – Kinas väg till framtiden*. Stockholm: Ordfront Förlag AB
- Ye, Ying (2008). Weightlessness-798 in the present continuous tense. I *Beijing 798 – Reflections on "Factory" of Art*, red. Huang Rui, ss. 26-37. Beijing: Sichuan Fine-Arts Publishing House.
- Zhang, Zhen (2000). Mediating Time: The "Rice Bowl of Youth" in Fin de Siècle Urban China. *Public Culture*, vol. 12, nr 1, ss. 93-113. Duke University Press.

Figurer:

Figur 4.1 Robert Hsiung 2011-12-30

Figur 4.2 Robert Hsiung 2011-12-30